STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02750

DER METUREF

Jacob Gordin

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דער מטורף

א דראמא אין 4 אקטען.

פון

יעקב גארדין.

פערלאג פאן

אמקרויט עט פריינד, בוכהאנדלונג, פשעמישל.

1908

PUBLIC LIBRARY
OF THE
CITY OF DENVER.

ДЕРЪ МЕТУРОВЪ.

Издательство Амкравта и Фрейнда въ Перемышлю (Австря).

Типографія С. Л. Дейтшера, Подгурже-Краковъ.

159162
4-10-12

Y892.42
G653m

פּערזאָנען:

מלכיאל נאָרבאָרינקאָוו.

פּרומע, זיין פרוי.

יחזקאל, זייער עלטערער זוהן.

בן־ציון, („דער מטורף״) זייער יונגערער זוהן.

ישראל יעקב, מלכיאלס א שוואָגער.

שרה חוה, זיין פרוי.

אברהם ראָזענבערג.

משה, } זיינע קינדער.
לעה,

מלכה, א דיענסט ביי מלכיאל.

ירוחם־זלמן, א מלמד.

יודען, געסט, עטצ.

ערשטער אקט.

א גרויס צימער ביי מלכיאל, אלט-מאָדיש מעבעל, אויף דעם טיש גרויסע מעשענע לייכטער, עס ברענט א לאָמפ, פרומע שטעלט אויף דעם טיש שאָהלען און גלעזער, מלכיאל זינגט אליהו הנביא, אליהו התשבי, אליהו הגלעדי, צו צעהן מאָהל יעדעס וואָרט, און רייבערט א לילקע, יחזקאל זיצט בעזונדער און צעהלט געלד, זעהר אויפמערקזאם, ווישט אָב דעם שוויים פון זיין פנים.

פרומע: (עפענט דיא טיער) מלכה דו וועסט היינט דערלאנגען דעם סאמאוואר צו ניין? (מלכה קומט מיט'ן סאמאָוואר) דער בעל-הבית זאל לעבען חלשט נאך א גלאז טהע און דו קלויבסט זיך דארט...

מילכה: (שטעלט א נידער דעם סאמאָוואר אויף'ן טיש) וואוהין זאל איך זיך קלויבען? איך קען אין סאמאוואר נישט אריין-קריכען, אז עס זיעדט נישט, זיעדט נישט. און אז עס וועט זיעדען, וועט עס זיעדען.

פרומע: (שטיל) וואו איז בן־ציון? געה רוף איהם טהע טרינקען, איידער מלכיאל וועט בעז ווערען.

מילכה: בן־ציון זיצט ביי זיך אין דער פינסטער, און טראכט פונ'ם עולם-התוהו, איך זאל אריין ברענגען אין סאמאוואר? א נייע קאמיסיע גאר, אז עס וויל נישט זיעדען, זיעדט נישט! (אב, מלכיאל ערשיינט).

פרומע: מלכיאל, וועסט טרינקען מיט לימענע? (גיעסט אָן א טהע).

מלכיאל: זאל זיין מיט לימענע, מיט שנימענע, יחזקאל צעהל גוט אב, האב נישט קיין טעות, א טעות קאסט מיך געלד, וואו איז אונזער מטורף?

פרומע: אוי, מלכיאל, אז דו זאלסט אויף איהם נישט הוקען און נישט טוקען, און זאלסט איהם נישט רופען מטורף, וואלט ער אפשר געווען איין אנדערער מענש, (אין טיער) בן־ציון, דער טאטע רופט!

מילכה: (אין טיער) בן־ציון, דער טאטע דארף אייך האבען, וואס זוכט איהר דארט אין דער פינסטער? א פינטעל אויף דער נאז? (געהט אריין).

ער געהט.

(בן-ציון קומט אריין מיט א בוך אין האנד געקליידעט אין א שווארצען ראק טראגט א ווייבע שליאפע, וועלכע ער נעמט אראב ווען ער געהט אריין).

בן ציון: טאטע, דו האסט מיך גערופען?

מלכיאל: דער אריינגאנג אליין איז שוין פון א מטורף, וואס האסטו עפיס אראבגעווארפען דעם קאפעלוש? א פרץ בין איך אדער אפשר ביזטו אזא גרויסער אריסטאקראט? עס איז שבת־צו־נאכט היינט, און אז מען געהט אריין, דארף מען זאגען א גוטע וואך.

בן ציון: טאטע, זאגען איז נישט וויכטיג, דער עיקר איז מיינען! (טהוט אן זיין הוט).

מלכיאל: די גאנצע וועלט זאגט א גוטע וואך, און דו דארפסט נישט? (זאגט אליהו הנביא).

בן ציון: די גאנצע וועלט האט א מאל געזאגט, אז די ערד איז פלאטשיק אדער...

מלכיאל: די ערד איז פלאטשיק, דערפאר דארף מען נישט זאגען א גוטע וואך, נו, איז ער נישט א מטורף? (לאכט).

מלכה: (אפארט) אז אויפ'ן הימעל איז א יריד, דערפאר געהען די קאטשקעס באָרוויס (אב).

מלכיאל: די גאנצע וועלט איז גאר נישט, נור ער.

פרומע: מלכיאל, דיין טהע ווערד קאלט, יחזקאל, דיר אגעסען?

יחזקאל: אוי, מאמע, שטערט מיך נישט אין די געדאנקען (צעהלט פלייסיג) 715. 716. 717

מלכיאל: וואס טראכסטו דארט אין דער מינוטער? פארוואס טראכט נישט יחזקאל?

יחזקאל: איך בין א מענש, וואס האט פיינט צו געזעצען, איך ווער אין דער מינוטער באלד עמטשלאפען (צעהלט) 728. 729

פרומע: וויל דו האסט דערזעהט זיך אן, שלאפט זיך דיר געשמאק, און דו האסט נישט קיין געדאנקען, ניש-קשה, ער וועט אם ירצה השם א מאל ווערען א מענש, וועט ער אויך נישט האבען קיין געדאנקען... בן-ציון, וועסט טרינקען טהע? (בן-ציון זעצט זיך צום טיש מיט'ן בוך, טרינקט טהע).

מלכיאל: טרינק אב טהע, פילאזאף מיינער, וועסט מיר באלד דערפען

שרייבען נעמהיגע בריעף (ויפט טהע מיט אפעטיט) איך פערשטעהע, א מענש טראכט ווענען א געשעפט, ווי אזוי געלד צו מאכען, אבער טראכטען אזוי גלאט, דאס דארף מען זיין נור משוגע, זעה אקוראט יחזקאל, נישט געוועזען קיין מעות? עס דארף זיין 1275 רובעל.

יחזקאל: טאטע, עס איז ריכטיג! בסך־הכל איז דא 1275 רובעל, (בעהאלט דאס געלד אין א גארטיל, מיט וועלכען ער פערגארטעלט זיך, אפארט) ער האט געהאט א מעות מיט 32 רובעל, דאס איבריגע א העור (בעהאלט אין ביזעם קעשענע) איך בין א מענש, וואס פערשטעהט (לייזט) איך וועל געהן זעהן אויב הרחקע האט געגעבען דיא פערד שלש־סעודות. ווי די לבנה וועט נור אויפגעהען פאהרען מיר, (ברענגט אריין א גרויסען זאק) דא איז מיין טאק־וויאזש, מיין בינקעל איז דא? יא! (נעמט ארויס א רעוואלווער בעטראכט) אנגעלאדען?

פרומע: (ערשראקען) אוי, נחן, גיב אכטונג!

יחזקאל: איך בין א מענש נישט קיין שרעקעדיגער, פון דעסטוועגען אידער איך בין געוואהרנט געווארען, האב איך מורא געהאט. איינמאל זיינען מיר פאהרען ארויס נאר פון שטאדט אויפ'ן פעלד, שיעס איך ארויס אין דיא לופט, דער גזלן זאל מורא האבען צו טראכטען פון'ם יחידים פאר גזלנים, נאכדעם גראב איך מיך איין מיט דעם קאפ אין היי, דעקען זיך איבער מיט דער בורקע איבער דעם קאפ, איך זאל נישט זעהען דיא לבנה און איך חראפע...

בן ציון: (געהט צום פענסטער) דיא לבנה שיינט און דו חראפעסט, אז אין א שעהנע זומער נאכט פאהרען, דיא פעלדער זענען באגאסען מיט זילבערנע שטראהלען, דיא נאכט איז שטיל, דער וואגען לויפט, דיא פערד טופען, און ווייט ציהט זיך א וואסער וועג (נעמט דאס בוך און לערנט).

יחזקאל: (מיט פערזאכטונג) ווייס איך, לאס איך געהען צו דיא פערד! (אב).

מלכיאל: דאס וואקסט א מענש, א בעל־הבית, א סוחר, (צו בן־ציון) דו, וואס האסטו דארט אריין געשטעקט דיא נאז אין דיין „צפנת־פענח" אז איך רעד צו דיר? וואס איז דאס דארט פאר א ספר־זכרון?

בן ציון: דאס וואס איך לערען, האט מיר דער פעטער ישראל יעקב געגעבען, עס איז דער „מורה נבוכים" פון'ם רמב"ם.

מלכיאל: וויא מארינובעם? חע חע חע! פון וועמען? פונים מהרש"א וואס איז עס, א תנ"ך אדער א גמרא?

בן ציון: דאס ספר בעווייזט, אז עס איז דא א גאט אוי"ף דער וועלט.

מלכיאל: ער דארף עס בעווייזען? אהן איהם ווייסט מען עס נישט? נעם אקערשט טינט און פעדער און זעץ דיך, וועסטו מיר שרייבען בריעף. דיין כתב איז בעססער פון יחזקאלים און דו קענסט מעהר רוסיש (יחזקאל קומט).

יחזקאל: איצט מאמע, גיב מיר א גלאז טהע מיט א צוויי-דריי קיכליך.

בן ציון: (זעצט זיך צו דעם זעלבען טישעל, וואס יחזקאל איז געזעסען) צו וועמען איז דאס דיא נעטיגע קארעשפאדענץ?

מלכיאל: קארעשפאדענץ, שמארעשפאנדעץ, יא, יחזקאל, זאלסט למען השם אויף דעם ירוד אבוהען משה פאלעץ, איך וועל דיר באלד געבען זיין וועקסעל, ער צאהלט ניט קיין קרן און ניט קיין פראצענט (געהט) דיא הויט דארף מען פון זיי שינדען.

בן ציון: (שטיל) אוי דיא פראצענטען, דיא פראצענטען.

מלכיאל: פראצענטען געפעלען דיר נישט, וואס דען געפעלט דיר? דיין קארעשפעדענץ, קארעשפאנדענץ, (אב צו זיך אין צימער, בן-ציון בלייבט זיצען פערטראכט).

פרומע: בן-ציון! פארוואס נעמסטו דיר נישט א קיכעל, האסט דאך גאר ניט געגעסען פון ווארעמס אן, איך ווייס ניט, נאך וואס לעבסטו, אז דו עסט נישט?

בן ציון: מאמע, איך לעב נישט דארויף, איך זאל עסען, נור איך עס, כדי איך זאל לעבען.

יחזקאל: און איך עס פשוט דערפאר, ווייל איך האב ליעב עסען. מאמע, מלכה וועט נישט פערגעסען מיר מיטגעבען עפעס אכלין אויפין וועג, ווי איך חאפ מיך נור אויף כאור הבוקר, עס איך. איך שטעה אויף מיט א פערטיגען אפעטיט און איך עס.

פרומע: און ווען דאווינסטו, חזקעלע? דו שטעהסט דאך נישט אויף א געדאוונטער?

יחזקאל: אז דער טאטע איז נישט דא, גיב איך מיר שוין איין עצה, מיך

דארף מען נישט פרעגען קיין שאלות־ותשובות, איך פערשטעה! א געשעפטמאן מעג א מאהל פערקנייטשען א דאווענען.

בן ציון: מאכסט געשעפטען מיט דעם רבונו של עולם, קנייטשסט איהם אב האנדעלסט מיט דעם דאווענען און מיט גאט.

יחזקאל: שריי נישט, משוגענער, דער טאטע וועט דערהערען, די מענשען וואס זענען נישט ביי קאמערציע, האבען נישט קיין שכל, ליינען אסך ביכלעך און דאן פערשטעהען זיי גאר נישט.

פרומע: בן ציון, אז די ביזט יא אזא צדיק, און נעמסט דיך אן פאר׳ן רבונו של עולם, פאר וואס דאווענסט דו נישט, אז דער טאטע האט זיך אזוי געשלאגען דערפאר?

בן ציון: איך? איך וועל קיינעם נישט נארען, מיינסטו מען דארף דאווענען? איך האב פיינט צו מאכען קאמעדי׳ע פון אמונה־זאכען.

מלכיאל: (פון צימער) פרומע, קום נור אהער האסט נישט געזעהען ביי מיר זענען געלעגען דאקומענטען איינגעשטאפט אין איין אלטען תפילין זאק?

פרומע: איך דארף וויסען וואס ביי איהם איז איינגעשטאפט אין אלטען תפילין זאק? (אב).

יחזקאל: ווערסטו צו פיהרען א מלחמה איבערען דאווענען. איך זאג דיר א נעמהיגע זאך, איך בין אליין אויך פון דיא היינטיגע, דאס דאווענען איז ביי מיר בלאטע, נאר אז אלע דאווענען, מאך איך, אז איך דאווען אויך.

בן ציון: נישט דאס דאווענען איז ביי דיר בלאטע, בלאטע איז ביי דיר א דאווען, הם... ער איז אויך פון די היינטיגע!

יחזקאל: איין אמת׳ער מטורף (טרינקט און עסט).

מלכה: יחזקאל, אט האט איהר אויפ׳ן וועג דריי גאמעלקעס, א האלבע קאטשקע, צעהן הארט־געבאקענע אייער, יחזקאל, איהר וועט לאנג זיין אויפ׳ן יריד?

יחזקאל: איך וועל דארט אזוי לאנג זיין, ביז איך וועל צוריק קומען. מוידו! (אומארמט זיא).

מלכה: וואס טהוט איהר? ער וועט דערזעהן, ער האט דאס פיינט.

יחזקאל: ווייס איך, פרעג איהם בחרם, ער איז איצט אויפ׳ן עולם התוהו.

בן ציון: פע, יחזקאל, דאס איז ווער מיאוס, זי איז א פרעמד מיידעל. און דוא קריכסט צו איהר ווי א חזיר.

יחזקאל: א פרעמדע? מלכה דיענט דאך ביי אונז, איז זי אונזערע א יא מלכה?

מלכה: וואס דען? וואס בין איך אייך עפעס פאר א פרעמדע געוואָרען אין מיטען דרינען?

יחזקאל: און איך קריעך נישט צו איהר ווי א חזיר, איך קריך צו איהר ווי א מענטש, ווי א בשר־ודם דארף קריכען.

בן ציון: האסט זיא דען ליעב?

יחזקאל: הערסטו א חכם, פאר וואס זאל איך זיא פיינט האבען?

בן ציון: וואס־זשע, דוא ווילסט מיט איהר חתונה האבען?

יחזקאל: א שעהנער שידוך, ווייא איך בין א יוד, מלכה דוא האסט עפיס אפך נגון?

מלכה: איך האב דריטהאלבען מיליאן מיט קין קערבליך.

מלכיאל: (פון צימער) חוה'לע, קום נור אקעגנשט אהער.

יחזקאל: (ווינקט אויף בן ציון) מלכה, זי געפעלט ער דיר? ער פערשטעהט א קאמעדיע. (אב.)

מלכה: ר' מלכיאל איז דער גרעסטער גביר אין סאראקע, און איך בין אין זיינעם דיענסטמיידעל, פעסי פעגע דער קארעלאפיצעס א טאכטער מיינעט איך איין א שידוך מיט חזקאלען, נו, זעהען זי נישט געזעהען וואס מען רופט איין חופה.

בן ציון: דאס זאג איך דאך, אז ער דענקט נישט חתונה צו האבען נאך וואס קריכט ער צו דיר?

מלכה: אז מיך הארט נישט, וואס הארט עס אייך? איהר ווילט דען מיט מיר חתונה האבען?

בן ציון: איך זאל דיך ליעבען, וואלט איך מיט דיר חתונה געהאט.

מלכה: פאר־וואס־זשע האט איהר מיך נישט ליעב? בין איך דען נישט א מויד ווי עס געהער צו זיין?

בן ציון: איך האב דיך נישט ליעב דערפאר, ווייל דוא געפעלסט מיר נישט. איך מיין דיך נישט צו בעליידיגען, אבער אז מען האט שוין

איינע אין די געדאנקען און מען טראכט פון איין אנדערע, איז מען
אקוראט וויא א דבר אחר.

מלכה: הערסטו דער צדיק האט שוין אויך איינע, א כלה וואלט איך מיך ניכער גערעכט.

בן ציון: געווס, נאר, איך האב זיא נאר אין מיינע געדאנקען. איך זאג איהר ניכט, איך וועל מיר קיין מאהל ניכט ערלויבען וויא מיין ברודער ערניעדריגט זיך.

מלכה: ערניעדריגען? ביי איהם קומט עס אוים אלעס פונקט קאפויער.

(אויסטריט פרומע, יחזקאל, מלביאל).

בעל הביתטע: איך האב איך געוואלט זאגען, דער סאמעוואר איז ווי ביי א קראנקען דער קאפ.

מלביאל: דוא הערסט, איך האב אזא דאיישט נאך דעם היינטיגען לאקשען קוגעל מיט דעם געבראלטען העלזעל, א העלזעל שמעלצעל.

מלכה: איך וועל איהם אפשר צוקלאפען מיט א האלעוויע (אב מיט סאמאוואר)

מלביאל: נו, הקוץ פינער, שרייב אבער מיט א שעהנער מליצה, דעם ערשטען בריעף שרייב אין מיקאלאיעוו צום קאפיטען קאנויבין, שרייב איהם אז מיר האבען אין אונזער וואכענע פרישען לעדער, פיינעם ווייסען פאר מאלדאווען שטיוועל, שווארצע יופטען, גוטע קאזיאל, אויסגעצייכענטע פאדעשוועבע....

בן ציון: דערצו דארף מען האבען די מליצה.

מלביאל: יחזקאל איך האב געהערט זלמן קאזאראך האט 200 פעלען פון אקסען, וועלכע זענען געפאלען פון פעסט, זאלסט זעהען למען השם קויפען די פעלען וואלוועל.

יחזקאל: טאטע, איך וועל איהם צוקוועטשען צו דער וואנד און קויפען די פעל וואלוועל.

בן ציון: מען טאר נישט קויפען קיין פעל פון געפאלענע אקסען.

מלביאל: אזוי, מען טאר נישט? וויא שטעהט עס אין פסוק?

בן ציון: א חוץ אלע זאכען שטעל זיך פאר, דוא פערשלעפסט מיט דער פעל אהער אין סעראקא די פעסט און איבער דיר פינגערט ביי איין ארימען מאן זיין איינציג בהמה'לע.

מלכיאל: א בהמה נעמט זיך אן פאר אנדערע בהמות. געראטענער מיינער! דוא ביזט טאקע א בהמה, אבער דוא דארפסט פאר דער פעסט נישט מורא האבען. דוא ביסט יא וויא יענע א יודענע, א צרה פון וועלכער איהר מאן האט געזאגט איך קען פון מיין צרה נישט פטור ווערען, איז א כאלערע אויף מענשען, טשעפעט זי נישט דער מלאך המות, ווייל זי איז א בהמה, איז א כאלערע אויף בהמות, רעכענט דער מלאך המות מיר אויף צו להכעיס מיין בהמה פאר א מענש.

פרומע: אוי וואס דיא מאנסבילען טראכטען אלץ אויס אויף דיא ווייבער?

בן ציון: נו, און צו וועמען איז דער צווייטער בריעף?

מלכיאל: דעם צווייטען בריעף דארף מען שרייבען מיט שכל, שרייב אין אדעסער קאמערטשעסקי באנק, אזוי וויא מיר האבען געהערט, אז אברהם ראזענבערג (געהט צום פענסטער) וועה נאר וואס פאר א מיליאנען דארט איז, ווארט עס וועט א רוח אין דיין טרפה'נער קישקע אריין, שרייב אז אברהם ראזענבערג וויל איצט לייזען 3000 רובעל אויף זיין גארבארניע, מעלדען מיר, אז ראזענבערג איז א גרויסער מאשעניק, האלט ביים אנזעצען און מאכען פלטה.

בן ציון: טאטע, וועסט אונטערשרייבען דיין נאמען אויף דעם בריעף?

מלכיאל: (לאכט) הערסטו א שכל? נו, איז ער נישט משוגע אויף טויט?

יחזקאל: איין קאמערציע, ברודער, שמייסט מען פאר אזעלכע זאכען.

מלכיאל: מען שמייסט נישט אין קאמערציע, מען שמייסט ברודער וואו דיא יודען האבען גערוהט. שרייב מיט קאפ און שוייג, וועט מען נישט וויסען אז דוא ביזט אזא פרא־אדם.

בן ציון: ניין, אזא אנאנימען בריעף וועל איך נישט שרייבען.

מלכיאל: וויא אזוי רופט ער עס: אנימע?

יחזקאל: אנאנימע, דאס איז א פנים אזא בריעף, וואס איז געגען זיין יושר.

מלכיאל: וואס נעמסטו דיך אן פאר ראזענבערג? ער איז דיר מעהר קרוב וויא איין אייגענער טאטע?

בן ציון: ער מעג זיין א קרוב אדער א שונא, אזא בריעף שרייב איך ניט.

מלכיאל: וועהסטו, דאס האסטו דוקא א טעות, דוא וועסט שוין יא שרייבען.

בן ציון: טאטע, עס איז איבריג צו רעדען, איך וועל אזא בריעף ניט שרייבען.

מלכיאל: דוא ווילסט מיך לערנען, וועלכע בריעף צו שרייבען?

בן ציון: דיך לערנען? ניין, איך וויל נאר, דוא זאלסט מיך נישט לערנען.

מלכיאל: זעץ דיך און שרייב, איך וועל דיך יא לערנען.

בן ציון: איך נישט! חזקעל וועט דיר אפשר אנשרייבען אזא בריעף.

מלכיאל: דוא וועסט נישט שרייבען? וואו איז ערגעץ מיין שטעקען?

פרומע: בן ציון, פאלג דעם טאטען, דוא טהוסט נור, וואס מען הייסט דיר.

בן ציון: איך זאג, אז דוא וועסט מיך אפילו דערהרגענען וועל איך נישט שרייבען.

מלכיאל: דוא וועסט שוין בייא מיר שרייבען, וועסט שרייבען. (קלאפט מיט בן ציונס קאפ אין טיש).

מילכה: הערט אויף מלחמה האלטען, מענשען געהען אהער... אוי וועה, ער האט שוין נעבעך געקריגען אויף דער פולער וואך א ברכה והצלחה אמן סלה (אב).

מלכיאל: נעם דוא חזקעל און שרייב (יחזקאל זעצט זיך שרייבען) ווער געצהט עס דארטען? (פערדרייבערט א ציגאר און זינגט אליה׳ התשבי).

פרומע: אט דאס איז אונזערע, גאט אליין האט זיי געבראכט.

(אויפטריט ישראל יעקב, חוה).

ארע: א גוט וואך!

מלכיאל: זעלטענע געסט, א גוטע וואך, זיצט מיר וועלען טרינקען טהע. וויא איז מיין לילקע? (רייכערט, זינגט).

חוה: מלכיאל, דו זינגסט זמירות דאכט זיך מיט דעם נוסח פון הושענות שלאגען.

יהזקאל: דאס שרייבען איז ביי מיר א גאנצע הארעוואניע (מילכה מיט סאמאוואר).

מילכה: צו בלאזען, וואס מאכט אונזער מימע חוה?

חוה: אז איך וועל דיר זאגען וואס איך מאך, וועסטו מיר דארפען דער־צעהלען וואס דו מאכסט, א מעהר טשעפע מיך ניט, און איך וועל דיך ניט טשעפען, און טשעפע דיך פון מיר.

ישראל יעקב: נא בן־ציון וואס מאכסטו עפים? ווי האלסטו מיט׳ן מורה

נבוכים? קאנסט קייען ברעכסט דיר נישט די צייהן, איך האב דיר געבראכט דען עמק ארזים, שעהנע מליצה ווי גאלד! געדענקסטו השמש השליכה קרניה האחרונות זהב מפז, די זאנע האט געווארפען איהרע לעצטע שטראהלען פון גינגאלד.

מלכיאל: גינגאלד, שמינגאלד, גאלד שמיד מיינער וואס קענסטו אויס-שמיעדען פון שטראהלען פון גינגאלד?

ישראל יעקב: געוויס קיין פידעשוועס קענען מיר נית פון שטראהלען אויסשמיעדען, בן ציון, וואס ביסטו מיר עפיס ווי צו פלאכטען?

חוה: ער האט מסתמא געהאט א ויכוח מיט'ן טאטען איבער'ן מורה נבוכים, אדער מיט'ן מורה נבוכים איבער'ן טאטען.

בן ציון: מימע, איהר האט געטראפען, עס איז געוועזען א ויכוח.

מלכה: אבער נישט איבער'ן טאטען, איבער'ן זוהן בן ציון.

בן ציון: דער טאטע האט מיך ערשט געהרג'עט געשלאגען.

מלכיאל: געהרג'עט געשלאגען, די הער איהם וואס ער וועט דיר דער-צעהלען דער משוגע'נער!

בן ציון: טאטע, אז דו פיהלסט דו האסט געטהון א גערעכטע זאך נאך וואס זאלסטו וועלען אבלייקענען?

מלכיאל: אבלייקענען אבשמייקענען, איין אנדערער וואלט האטש גע-שוויגען, און ער דערצעהלט נאך, עס איז אך און וועה אז מען דארף אזא גרויסען ביק שלאגען.

בן ציון: מען דארף? אלע וואס שלאגען דען צווייטען, פערענטפערען זיך מיט דעם וואס מען דארף, ווער זאגט אז מען דארף שלאגען? ווער גיט א מענשען א רעכט איבער איין אנדערען? איך בין שוין נית קיין קינד, איך בין א מענש, איך לערען דען מורה נבוכים און דענק דערפון וואס דער רמב"ם און אריסטאטעלעס זאגען איבער די אטריבוטען פון גאטהייט, און דו שלאגסט מיך מיט א שטעקען, און פאר וואס?

מלכיאל: אטריבוטען ווערטוטען, מאכסט מיך פשוט גליקליך דערמיט, וויפיעל פערדינסטו דאמיט?

ישראל יעקב: שלאגסט הא? ווילסט מאכען פון איהם א הארטע פארעשווע, גראבער יונג!

חוה: אז ניט שלאגען וואס פאר א אנדער נחת קען קען דא, קינדער?

פרומע: אז דער טאטע שלאגט מיינט ער דאך אוודאי דעם קינד'ס טובה.

חוה: הערסטו, דער טאטע טהוט איהם א טובה און ער איז נאך ברוגז, יא, דיא היינטיגע קינדער זאגען טשעפע מיך ניט און איך וועל דיר ניט טשעפען, און טשעפע דיך אב פון מיר.

מירכה: אוי איז דאס זיין אלטער גנב, פונקט וויא א מאנסביל'ד (אב).

יחזקאל: אויף! געענדיגט דעם פאדריאד.

מלכיאל: איך קען ניט לייגען, אבער איך ווייס איך וויל ניט לייקענען דער שמירה וואלט טאקע בעסער אויפגעשריבען א קאפ האט ער...

פרומע: וועהטאג צו דיר, דו מיינסט דער טאטע איז דיר א שונא.

מלכיאל: אבער וואס העלפט עס אז ער וויל נישט זיין קיין מענש!

ישראל יעקב: דו ווילסט זאגען ער וויל ניט זיין קיין פערד, ביסט אנגע־שטאפט מיט געלד וויא א בין זעק מיט מעשים טובים, קראנק ביסטו איהם לאזען לערנען, א קליינינקייט זיין קאפ, אז דו ביסט אבער נאר א מבין אויף פערדשוועס.

מלכיאל: איך פערשטעה א יוד איז מחויב זיין קינד לאזען לערנען דאווענען, אבער ווייטער וואס דארף מען די ביכלעך מיט די מהרשאות־שיטה, מען דארף זעהען פערדיענען, און טהון א געשעפט.

ישראל יעקב: יא, דו מיינסט מען דארף נור פערזארגען דיא וועלט מיט לעדערנע שטיוועל? פאר דיא פיס, נו און פאר דעם קאפ דארף מען ניט זארגען? געשעפט! וואס מיינסטו א דאקטער, א אדוואקאט, האט ניט קיין געשעפט?

מלכיאל: יא, א דאקטער האט א געשעפט, ווען איך דער געשעפטס מענש האב א קרענק, דער אדוואקאט האט א געשעפט ווען עך וועל גנב'ענען טאמער אבער וויל איך ניט קרענקען און ניט גנב'ענען?

חוה: גאָה, מלכיאל איך וועל דיר גלויבען אז דו ווילסט ניט קרענקען, אבער אז דו ווילסט חלילה ניט גנב'ענען, וועל איך דיר קיינמאל ניט גלויבען.

בן ציון: צום האנדעל דארף מען ניט זיין געלערנט, אט פיהרסטו דיין

באַרנע ווי אין דיא אַלטע צייטען, און ראָזענבערג האָט אַ זוהן אַ אינזשעניר, האָט ער טאַקע אַלעס איבערגעבויעט מיט מאַשינען אין פערשידענע זאַכען, ער ווייסט ווי אַזוי דאַמפף וויא אַזוי עלעקטרישע אַפּאַראַטען.

יחזקאל: נו יאָ, און האָט זיך מיט דיא אַפּאַראַטען אַזוי פערדרעהט דען קאָפּף אַז נו טפּרי, יאָ נו, דו פרעג מיך, איך בין אַ מענש וואָס איך פערשטעה.

מלכיאל: ער איז ניט געערבט? ראָזענבערג איז איין אַריסטאָקראַט ביי איהם אין שטיב שטאָ—טאַם טהוט זיך, די טאָכטער ברינגעט אויף דעם פּיאַנאָ, מילא דיא טאָכטער בין איך איהם מוחל...

יחזקאל: טאַטע, איך מיין פערקעהרט, דיא מאַשינען בין איך איהם מוחל אָבער דיא טאָכטער...

מלכיאל: דיא טאָכטער געפעלט דיר טאַקע, שיינעך, יאָ מען זאָגט זי איז אַ מיידעל ווי אַ פּאַרפעל צימעס, און דער זוהן איז אַ גאַנצער געבילדעטער יאַנטשיק, אַז עס קומט אָבער צום בענטשען מזומן וויא זענען דיא מרנן ורבותי?

מילכה: זאָל איך אַזוי לעבען, זאָל איך אַזוי געזונד זיין ראָזענבערג געהט אַהער!

ארע: ראָזענבערג?

מילכה: זאָל איך צו נעמען די לייכטער? אַלט מאָדישע יודישע לייכטער אַ מויאָסע זאַך פאַר אַ זעלכע געבילדעטע מענשען (אב).

חוה: וואָס זאָגט איהר פּאַרט איך האָב פערגעסען אָנצוטהון מיין קרינדעלין מיט'ן טשופּטישיק.

מלכיאל: זעה נור וואָס עס טהוט זיך פאַר אַטאַראַראַם אַז ער געהט, געהט ער. זינגט אליהו התשבי.

(אויפטריט ראָזענבערג, מישע).

ביידע: גוטען אָבענד! (נעהמען אראָב דיא היטטע).

ראזענבערג: דאָס איז מיין אינזשעניר, טעכנאָלאָג, עס האָט גענוג געקאָסט מישע, דאָס איז ר' מלכיאל'ס שוואָגער ר' ישראל יעקב, מעגסט אַ מאָל אַריינגעהען צו איהם פילאָזאָפירען אַ גרויסער פילאָזאָף.

ישראל יעקב: ווייס איך, אויך מיר א פילאזאף, גאר ניט, יעדער מענש איז אביסאלע א פילאזאף, ליידער איז אבער ניט יעדער פילאזאף האטשע א שטיקעל מענש.

ראזענבערג: נו, און וואס מאכט חזקאל? ר' מלכיאל, אט מיט דעם זוהן בין איך אייך מקנא.

מישע: איך האב פיעל געהערט וועגען אייערע קאמפאנישע פעהיגקייטען.

יחזקאל: מיר דארף מען קיין פינגער אין מויל ניט אריינלעגען, איך האב וואס מען דארף צום געשעפט א גוטען אויער, מיט איין אפען אויג.

חוה: מיט א לאנגע האנד.

ישראל יעקב: מיט א קורצען שכל.

ראזענבערג: נו, און בן ציון? נאך אלס ניט באלאנסירט? עס איז שוין צייט צו ווערען איין מענש און ווערען דעם פאטער איין העלפער, ער איז פון אונזערע קאמטעגאריע.

מישע: וואס זעהט מען אייך נישט בן ציון? איהר קומט נור ווען איהר דארפט איין בוך?

מלכיאל: אוי די ביכער נישט געדאכט זאלען זיי ווערען, נור דער מוח ווערט פון זיי צוטומעלט.

מישע: דיא ביכער זענען נישט שולדיג, יעדער דארף וויסען זיין פלאץ און טהוען זיינעם, עס איז דא מענשען וואס דארפען ביכער, אבער דא אין סאראקע, א יונגער מאן ביי א סוחר אין הויז וואס טויגען איהם דיא ביכער מיט דיא פאנטאזיען, א סוחר א אידעאליסט איז פונקט אזוי נאטירליך, גראדע וויא א מענש וואס געהט מלחמה האלטען און האט מורא צו נעמען א ביקס אין דער האנד קאמערציע איז מלחמה.

בן ציון: א געבילדעטער מענש זאל אמאהל זאגען אזוי און אמאהל אזוי? ווי עס פאסט היינט עס! ער חניפעט זיך אב צום טאטען, דאס איז א חדוש!

מלכה: דער אינזשעניר האט אויף מיר צוויי מאהל א קוק געטהון ווייזט אויס צו זיין זעהר א געבילדעטע מענש.

מלכיאל: איך פערשטעה איהר זייט דאך געקומען מסתמא נישט צו גאסט אפשר וואלטען דיא ווייבער זיך מטריח געווען פון דאנען?

חוה: א ברירה האבען מיר, קום פרומע, אז די מאנסבילען בעשעפטיגען זיך מיט נארישקייטען מעגען די ווייבער זיין דערביי, קום טהוען זיי א עפּעס וויכטיגעס הייסט מען די ווייבער נעמען דעם וועג דערפאר וועגען מיר בעקאנט נאר מיט זייערע נארישקייטען. (ווייבער אב).

מישע: ר׳ מלביאל איך וועל אייך ערקלערען נאר עפּעס וואס מיר וועגען געקומען, איהר זענט א קלוגער מענש און וועט אלעס בעגרייפען פון פראקטישען שטאנד פונקט. היינטיגע צייטען קען מען נישט ארבייטען מעהר מיט אלטע מיטלען, איך וויל נישט קריטיקירען, אייער קאושעוונע־זאוואנד איז וועהר שלעכט געפירט, די פראדוקטען קומען ארויס שלעכט. און די ארבייטער געפינען זיך ביי וועהר שלעכטע אומשטענדע, איך בין נישט קיין פילאנטראפּ נאר אז די ארבייטער האבען בעסערע היגיענישע סאניטארישע קאנדיציאנען ארבייטען זיי מעהר אויס.

בן ציון: די ארבייטער זענען אזעלכע מענשען ווי מיר, וואס שעהמט איהר אייך זאגען דעם אמת.

מישע: מיט אייער גארבארניע פערגיפטעט איהר דאס וואסער פון טייך, איהר צאהלט דערפאר אבער דעם אויפּראווניק, און איהר שאדעט זיך אליין, קאפּיטאל איז גוט צו פעראייניגען מיט וויסענשאפט.

מלביאל: עס איז שוין 25 יאהר אז איך שאפע מיך אליין און דאנקע גאט הלואי ווייטער אויסקומען אהן וויסענשאפט, שמיסענשאפט.

יעקב: מען איז א מאל געפאהרען אויף אקסען און מען האט געזאגט הלואי ווייטער, איז דאס א ראיה אז מען דארף נים קיין אייזענבאהן? אז מען קען אויסקומען מיט אקסען דארף מען האבען וויסענשאפט?

מלביאל: איך וואלט געוואלט וויסען וויא א הין איהר צילט דאס, איהר ווילט דאך עפּיס?

ראזענבערג: איהר זייט גערעכט, מיר זענען געקומען מיט א שטראטע־גישען פלאן, ר׳ מלביאל, מיר ארבייטען ביידע ביי איינע ליניע, ביי איינען געשעפט אין איין קאמפּאניע, א מאל האט איהר ביי אונז, ביי מיין פאטער עליו השלום...

מלביאל: איך לייקען נים, א מאל געווען א פשוטער גארבארנער ביי

אייער טאטען, און היינט דאנקען מיר גאט קען איך מיינע געוועזענע בעל בתים צעהן מאהל קויפען און פערקויפען.

ראזענבערג: מיר פערגינען אייך און מיר שעהמען זיך ניט מיט אייך. פערקעהרט מיר ווענען געקומען אייך פארלעגען א קאנסילידאציע.

מרביאל: וואס? א קאנסיליד... וואס איז דאס פאר א מין חיה? עפים א געשעפט אויב מען קען פערדיענען, נו, נו.

ראזענבערג: דאס הייסט, וואס דארפען מיר קאנקורירען? פערקעהרט לאמיר מאכען יד אחת. איהר האט געלד, מיר האבען וויסענשאפט. מיר קענען ארבייטען ביידע אין איין קאנטאר, אונזערע קינדער וואקסען אונטער, וואס דארפען מיר זיין שונאים? ווער ווייסט וואס קען זיך געבען? איך האב א זוהן א טעכנאלאג. איך האב א טאכטער ווייא געזאגט מען עס, פון דער אמת'ער קאטעגאריע.

מרביאל: הא? פון וואנען איז זיא? ניט פון דער שטאדט סעראקע?

יעקב: מען זאגט אייער טאכטער האט זעהר א גוטען קאפף, דאס איזט די גרעסטע מעלה. איך האב געהערט זי האט געהאט א חתן א דאקטער אז מאן און ווייב זענען געבילדעט איז טאקע א ברכה פון גאט.

ראזענבערג: וואס דארפען מיר א דאקטער? היינטיגע צייטען א סוחר מיט געלד איז מעהר סחורה, איך האב איהם ענטזאגט.

בן ציון: און מיר האט איהר געזאגט ער האט זיך אליין ענטזאגט וויל מען האט איהם ניט געגעבען דיא צעהנטויזענד רובעל וואס מען האט איהם צו געזאגט.

ראזענבערג: ווער איך? אט וועל איך איהם געהן דערצעהלען זאלבע דיפלאמאציעם.

בן ציון: אבער געלד? און איך האב געמיינט אז געבילדעטע מענשען מוזען זיין עדעל לייט.

ראזענבערג: אלע ליעבען אייערען עלטערען זוהן, און מיין טאכטער פערשטעהט איהר איז פון אזא קאטעגאריע.

מישע: פאפא, מיר זענען געקומען רעדען וועגען געשעפט ניט וועגען שידוכים.

ראזענבערג: און וואס זאגט עפים חזקאל דארויף? ער האט יא איין אויג פון א סוחר?

יחזקאל: וואס איך זאג? העע! העע! איך בין א מענש וואס איך פערשטעה.

מלכיאל: ער קוועלט שוין דער שאפאק (בן ציון, סצענע, פענסטער) ועהט איהר אז איהר רעדט וויא א סוחר, לאזט זיך הערען.

בן ציון: (שרייט פלוצים אויס ביים פענסטער) זיא זיא, אויך...

ארע: ווער איז דארט? וואס איז?

בן ציון: איך מיין... דיא לבנה איז אויפגעגאנגען.

מלכיאל: דו מטורף (לויט) קומט בעסער אריין צו מיר רעדען!

(נעמט לאמפע פון טיש, ראזענבערג, מישע, מלכיאל אב. פויזע).

בן ציון: (קוקט פיאנא אין פענסטער) זעה פעטער, דיא לבנה שווימט ארויס פון אונטער דיא בערג, און פערגיעסט דיא וועלט מיט א ווייסע ליכט, און שטילע חלומות (לעגט קאפ אויף פענסטער).

יחזקאל: אויב אזוי דארף מען געהען צו דיא פערד (אב).

יעקב: וואס איז דיר בן ציון? דו דארפסט דיין קאפף ניט אראבלאזען, דיא קרוין פון א מענשען איז זיין קאפף, און ווער עס לאזט אראב דיעזע קרוין, ערנידריגט דעם קעניג פון אלע בעשעפענישען דעם מענש. דיא פערד הירזשען טאקע און בריקען זיך, זיי אבער קייען שטרוי און דו ברודער קייעסט דעם רמב"ם'ס מורה נבוכים. דו הער בעסער איך האב פאר דיר א בריעף פון דער רעדאקציע, ועהסט א געדרוקטע קאנווערט (גיט איהם א בריעף) ווי איך פערשטעה שרייבט מען דיר אז אבוואהל דיין רוס'ש איז אביסעלע במחילה מיט גראזען, אבער די פאקטען זענען זעהר אינטערעסאנט, און מען בעט דיך, זאלסט נאך שרייבען עס וועט זיין גלייך אבגעדרוקט.

בן ציון: (מיט פרייד) טאקע? אבגעדרוקט? דאס וואס איך האב געשריעבען וועט זיין אבגעדרוקט, וואו פון א אמת'ן ריכטיגען שרייבער.

יעקב: פון א אמת'ן שרייבער, געוויס וועסט נאך ווערען אזא מחבר אז אפילו דא וועט מען דיך שעצען ניט ביליגער פון יוכטען מיט פידעשווים.

בן ציון: (שטיל) אי וואס ארט עס מיך איצט? דו האסט געהערט?

יעקב: וואס מיינסטו? איך האב א סך זאכען געהערט?

בן ציון: איך מיין דו הערסט ווי מען שפיעלט? דאס שפיעלט זי וייער ליזא, זי שפיעלט, די לבנה שיינט, אבער פון איהר שפיעלען געהט איצט א פינסטערניש, און פון דער לבנה גיעסען זיך טרויריגע טענער, פעטער, (האפט ישראל ביידע הענד) עס איז נישט שעהן פון מיר, איך האב געוואלט פון דיר אבלייגנען איך האב זי ליעב און זיי ווילען זי אבגעבען צו יחזקלען און איך האב זיא ליעב, אזוי ליעב ווי אין אהבת ציון האט אמנון ליעב תמרן איך האב זי ליעב (הערט זיך צו) דיא הערסט?

די לבנה שיינט אריין עס הערט זיך בעטהאָווענס סאנאטע בן ציון הערט:

פארהאנג.

צווייטער אקט.

א רייכער זאאל ביי ראזענבערג, שעהנע מעבעל א פיאנא) בלומען, לאמפען ברענען. א דיענסט ריימט).

מישע: רייטשיל, רוף מיר אריין ליעזע (רייטשעל אב).

(ליעזע פון קוליסען).

ליעזע: מישע, דוא רופסט מיך? ווי ביזטו?

מישע: דא בין איך אין זאאל קום אהער.

ליעזע: עס פאנגט זיך ווידער אן דער עגזאמען, הא?

מישע: זיי וועלען באלד קומען, מען דארף דאך וויסען וואס עס וועט זיין.

ליעזע: איך ווייס נאך אליין ע... וואס עס וועט זיין, געוויס בעסער וואלט געוועזען מען זאל גאר נישט דארפען חתונה האבען. נאר אז מען מוז הילפט נישט קיין תרוץ, מען מוז געבוירען ווערען, מען מוז שטארבען, מען מוז חתונה האבען. (זיפצט).

מישע: די ביזט צו קליעג. צו זייער סענטימענטאל, איינענטליך וואס איז דען ליעבע?

ליעזע: ליעבע? איינינע זאגען עס איז די פאעזיע פון געטער, אנדערע זאגען עס איז חלארעפארם וואס מען גיט איידער מען רייסט א צאהן, פון ליעבע רעד מען נישט, עס זאל חאטשע זיין א שטיקעל סימפאטיע.

מישע: ער געפעלט דיר נישט זעהר שטארק?

ליעזע: זעהר שטארק? זאג די וועמען קען אזא מאפס שטארק געפעלען?

מישע: ליעזע מען דארף זיך נישט נארען, חתונה האבען הייסט מאכען א גוטען זיווג און פראקטישען געשעפט פיר עוויג. דעם געוועזענעם חתן דען דאקטאר האסטו בעדארפט צי צו צאהלען, די האסט איהם געליעבט און ער האט דיך אבגענארט, און דא איז פונקט פארקעהרט. דער וועט דיך פערגעטערען און דיר וועט זיין גוט, וואָרען גליקליך איז

נור דיא ברוי וואס איז קלייגער אדער שטארקער אין חאראקטער פון איהר מאן, היינט פערגעס נישט אז דארט שטעקט א קאפיטאל פון איבער 200 טויזענד רובעל, דאס געלד וועט אנקומען צו איהם ווארען דער צווייטער ברודער איז א פסיכאפאט, א פאנטאזיער, דו ביזט פערזארגט אויף עווינ. און אויסערדעם וועסטו העלפען דעם פאפא ליקווידירען זיינע געשעפטען. און מיר וועסטו העלפען צו מאכען דעם ערשטען שריט פון מיינע קאריערע! דו נעהם דאס אלעס צוזאמען און באראכען.

ראזענבערג: (מיט ציי‍טונג) מישע, ליעוע, געוואלד, א קארעספאנדענציע אבגע־דריקט פון אונזער שטאט סאראקע אין דער אדעסער צייטונג, א פאסקוויל, א גאנצע קאטעגארישעסקי!

מישע }
ליעזע } וואס שרייבט מען?

ראזענבערג: וועגען איהם, וועגען זיין גארבארניע, אי וואס עס וועט זיך אבטהון אין שטעטיל.

ליעזע: איך מיינע דאס האט געשריעבען א מענש וואס האט בלוט אין זיינע אדערען עס איז פאל מיט פייער.

מישע: רעדסט ווייא א קינד, וועלכער איגנאראנט, וועלכער גראבער יונג, וועלכער זשוליק, שרייבט עפּעס נישט אין די צייטונגען? (מען קלינגט).

ראזענבערג: ווער איז דאס? (קוקט אין פענסטער) יחזקאל, דאס איז געווים מסתמא עפעס א דעמאנסטראציע וועגען דער צייטונג.

ליעזע: קומט ער איצט אפיציעל, און איך דארף פאר איהם אפיציעל ער־שיינען אדער קומט ער נישט אפיציעל און איך דארף נישט אפיציעל זיך אבטראגען.

מישע: וואס פאר א צערעמאניעס ער איז איין איינפאכער גוטער קערל.

ראזענבערג: וואס פאר א צערעמאניעס מישע איז גערעכט, א וועמען האב איך די עהרע צו זעהען?

(אויפטריט יחזקאל)..

ליעזע: איך האף נישט איך, נאר דיא צייטונג האט אייך געבראכט זא פריה אהער?

מישע: א ניעדערטרעכטיגע געמיינע שמירעריי.

יחזקאל: וואס איז? איך לייען וועהר וועלטען. איך בין א מענש וואס איך צעהל מעהר נאר דער וואס האט נישט וואס צו צעהלען, דער לייענט. (נעמט די צייטונג) וואס איז עס עפעס?

מישע: (שטיל) ער איז גאר נישט אזוי אנטיפאטיש. אויף מיין ווארט, און ווען די וועסט איהם נעמען אין דיינע הענד, וועסטו מאכען פון איהם א מענש...

ליעזע: אז עס זאל זיין אזוי גרינג פון יעדען צו מאכען איין מענש, וואלטען אלע מענשען געווען מענשען.

יחזקאל: (טרויריג) העע! ווי ערלויבט עס די רעגירונג אזעלכע זאכען צו דריקען דאס וועט דעם אלטען משוגע מאכען, ער וועט קריעכען אויף די וועגד, איהר ווייסט, עס איז א שלעכטע געשיכטע איהם קען אנ־שפארען דער משוגעת מען זאל גאר אבלעגען. און איך האב ליעב געפעלט דיר א געשעפט אבגעמאכט אויף דען פלעק, מען דארף זעהען דער אלטער זאל נישט וויסען ביז מארגען. אויב איהר ווילט ברענג איך זיי אלע באלד צו טאסקען. אליין לעזט ער נישט. און מיר אלע וועלען שווייגען ביז מארגען, און מארגען מעג ער שפרינגען ביז צו דער סטעליע, מיין קאפף, הא?

מישע: זעהסט וואס פאר א פראקטישע, לאגישע, און געשעפטסמעסיגע איינפעלע?

יחזקאל: איך פערשטעה וואס איך רעד, איך בין נישט דער מענש וואס רעט גלאט אזוי...

ראזענבערג: עס איז איין אויסגעצייכנעטער שטראטעגישער פלאן. איהר געהט אזוי... שוין און ברענגט זיי אלע אהער.

יחזקאל: יא מען דארף פערטיצען דען אלטען, איך געה שוין... איך בין אבער געקומען, איך האב געוואלט וואס זאגען.

מישע: איהר ווילט אפשר בלייבען מיט מיין שוועסטער אליין.

ראזענבערג: נא יא, יונגע לייט א קאנסולטאציע (ביידע ווילען געהען).

ליעזע: ניין ניין, מישע, ניין פאפא, וואס פאר א סעקרעטען האב איך דער־ווייל מיט דעם הערן יחזקאל גארבארניקאוו אז איך זאל דארפען בלייבען אליין (אפארט) אוי אז איך דערמאן מיך אז איך וועל ווען ס'איז מיט איהם בלייבען אליין.

יחזקאל: עס איז נישט קיין סוד, דער טאטע זאגט אז אהן נדן וויל ער נישט, און אז ער עקשנ'ט זיך איין מעגט איהר איהם אפילו א קלין שלאגען אין קאפ אריין אבער ווי בין איך מיט מיין קאפ? בין איך אייך געקומען זאגען, אז עס וועט זיך אנהייבען האנדלען, וואס הארט אייך זאגט צו 5000 רובעל נדן!

ראזענבערג: וואס הייסט? וואס הארט מיך? ערשטענס דארף מען דאך האבען, צווייטענס איך זאל נאך צו צאהלען?

יחזקאל: אין קאמערציע וויסען מיר אז צו זאגען איז נישט שווער, און טאמער האמפערט ער זיך איין, ער וויל מזומן, איז נישט געפעהרליך איך וועל זיך געבען נדן פון מיין קעשעניע, איך האב אייך געזאגט איך בין נישט קיין שלימזאלניק.

ראזענבערג: דו הערסט ער אליין האט אויך געלד.

יחזקאל: איך בין א שטילער שותף צום טאטענס געשעפט, האב איך שטילערהייט גענומען פון טאטענס געשעפט. אמאליגע צייטען האט מען זיך געשעהמט, אבער איך בין פון היינטיגע מענשען און איך זאג אז מען געמט א זאך צ. ב. א פרומער, א כלה וואס געפעלט מעג מען בעצאהלען.

ליעזע: און די זאך וואס געפעלט בין איך, נישט וואהר?

יחזקאל: וואס דען? איך האב מיך שוין בערימט פאר אלע פריקאזש־זיקעס אז איך נעם ראזענבערגס טאכטער, און בין דערפאר געקומען זאגען טאמער ברעקעלט זיך דער טאטע, גיט איהר מיר נדן ווארען עס איז טאקע א בזיון, איך בין א מענש וואס בין ווערטה נדן. איך לויף צום אקטען. אדיע, אדיע. (אב).

ראזענבערג: נא זעהסט שוין וואס פאר א דורכגעטריבענער יונג עס איז?

ליעזע: יא, איך מיין אבער עס וואלט געוועזען בעסער, ער זאל זיין איין ארויסגעטריעבענער יונג.

מישע: א פראקטישער מענש איז א רעאליסט דערפאר קומט ביי איהם ארויס די וואהרהייט אביסעלע צו גראב, ער מאסקירט זיך נישט ווי די פאנטאזיסטען. פאפא, טאמער קומט היינט צו רייד וועגען דעם קאנסאלידירען פון אונזערע געשעפטען וואלטען מיר בעדארפט האבען א קלאהרען פלאן, קום אריין אין קאנטור אויף איינער מינוט.

ראזענבערג: יא די קאנסילידאציע די דארף מען אויסארבייטען קאטעגא־ריטשעסקי (ביידע אב).

ליעזע: מען זאגט אז מען קוקט זיך צו, און מען געוועהנט זיך צו, צו א טייפעל ווערט זאגאר דער טייפעל סימפאטיש. מיר וועלען זיך פרייוען צו קוקען און צו געוועהנען. שטארק ברעקלען זיך ווי עס זעהט אויס טאר איך נישט. קיין נדן האב איך נישט. וואס איז א מיידעל אהן נדן... גאר נישט נדן אהן א מיידעל מיט דעם קענען זיי זיך שוין בעפריעדיגען דעם טאטענס געשעפטען ווענען א פנים נישט זעהר גלענצענד, און פון מיר האט זיך שוין א געלערנטער דאקטאר אבגעזאגט. נור די וויסענשאפט וויל נישט מוז מען זיך ווענדען צו דער קאמערציע. אוי וואס פאר א שווערער שטיין עס ליעגט ביי מיר אויפ'ן הערצען. (זעצט זיך צו פיאנין שפיעלען).

בן ציון: ענטשולדיגט, איך בין אריין געגאנגען האט איהר געשפיעלט האב איך נישט געוואוסט וואס צו טהון צו אוועק געהן, צו זאגען אייך...

ליעזע: אה, אונזער פאעט! פאר וואס זעהט מען אייך נישט די לעצטע צייט, זיצט.

בן ציון: איך וואלט איצט אויך נישט געקומען ווען איך זאל נישט דארפען רעדען מיט אייך, ווי איך פערשטעה קען זיין אז איהר וועט ווערען מיין ברודערס כלה.

ריעזע: אזוי ווייזט עס אויס מיין ליעבער גוטער פאעט און יונגער פריינד.

בן ציון: איהר רעדט צו מיר גלייך ווי איך בין א קינד, און איהר זייט איין אלטער מענש.

ליעזע: א מאן פון צוואנציג יאהר איז נאך א יונגעל, א פרוי אין צוואנציג יאהר איז שוין א פאלקאמען ענטוויקעלטער מענש, מיר ענטוויקלען זיך געבער אין פערוועלקען שנעלער.

בן ציון: קענט איהר גוט מיין ברודער? קענט איהר גוט דעם מענשען וואס איהר ווילט אבגעבען אייער לעבען?

ליעזע: ווען מענשען זאלען זיך קענען פאר דער חתונה וואלט גאר גוט געוועזען, אזוי איין מענש ווי איהר איז שווער צו קענען, איהר זייט איין בוך מיט א פערפלאנטעטען אינהאלט, אייער ברודער אבער איז א קראנטער בוך, אויף יעדען בלעטעל איז געדרוקט איינס אין דאס

וועלבע, דעביט, קרעדיט, אונטען דער באלאנס, מען זאגט דער באלאנס איז גוט, איך האב נאך ניט אריין געקוקט.

בן ציון: הייסט עס, איהר נעמט ניט יחזקאליען, איהר נעמט דען באלאנס איך גלייב ניט.

ליעזע: איך מיין ער איז איין איינפאכער מענש, מיט א רוהיגען איין גע-שטעלטען האראקטער, מיט זיכערע מיטעלן צו לעבען, לאמיר פערקעהרט צום בייישפיל נעמען אייך, אייער האראקטער איז נאך ניט פארמירט, איהר זייט איין אידעאליסט אהנע בעשטימטע אידעאלען, א פרעדיגער אהן א בעל אמור, איהר זענט א מלמד אהן א חדר, איהר זייט א קליינער יודישער האמלעט.

בן ציון: נאך וואס לאכט איהר פון מיר, מיר טהוט וועה.

ליעזע: איך וויל אייך ניט וועה טהון, איך וויל אייך נאר זאגען, אז יעדער מענש מוז עפעס טהון, יא טהון און ניט רעדען.

בן ציון: הייסט עס, איהר מיינט אויך אז טהון הייסט נאר קויפען פעל און מאכען קליידער?

ליעזע: פאר וואס? עס איז דא פערשיעדענע טהעטיגקייטען, צ. ב. הייגט איז געדרוקט אין דער צייטונג פון אדעסא איין ארטיקעל פון סאראקא איהר האט עס געלעזען?

בן ציון: ניין, דאס ליעגט מיר אצינד וועניג אין זין, איך פיעל איך רעד היינט אפשר צום לעצטען מאל מיט אייך, איך זאל זיך ניט שעהמען וואלט איך אצינד אנגעהויבען וויינען און שרייען, אוי ווען מענשען זאלען וויסען און זאלען זאגען די וואהרהייט.

ליעזע: אלזא איהרווילט די וואהרהייט? דאן זאלט איהר וויסען בן ציון אז איך ליעב אייך אין די וואהרהייט געזאגט אז איהר געפעלט מיר טויזענד מאל מעהר ווי אייער ברודער.

בן ציון: אה ליעזע, דאס וואס איהר האט מיר איצט געזאגט איך וואלט עס אייך קיינמאל ניט געקענט זאגען.

ליעזע: איך האב שוין געליעבט א מאן צוויי יאהר, נאר אז מען האט איהם ניט בעצאהלט קיין צעהן טויזענד רובעל האט ער מיר ניט געוואלט ערלויבען איך זאל איהם נאך ליעבען.

בן ציון: דאס איז א געמיינהייט, איך האב ניט געוואוסט אז געלערנטע מענשען טהון געמיינהייטען צו ליעב געלד.

ליעזע: מיר זענען ניט קיין מלאכים, מען ווערט עלטער און מען ווערט קליגער אדער פערדארבען, און מען הייבט אן רעכענען יא אמת וואס וועל איך טהון צ. ב. אויב בן ציון וועט א מאל קריעגען אזוי פיעל בעשלאסענהייט אז ער וועט ניט מורא האבען קומען און זאגען ליעזע איך האב דיך ליעב, ווילסט זיין מיין פרוי? ווייסט איהר וואס איך וואלט גיענטפערט? ניין! ווארום די גאנצע וועלט לאכט און פעראכטעט איך, ווארען מיין חתונה וואלט געווען א פראטעסט געגען יעדען און געגען אלעמען, ווארען איך וואלט בעדארפט זעהר אפט אייך שטיצען, און פון אייך זעהר זעלטען שטיצע קריגען, ווארען איך וואלט בעדארפט אייך שטענדיג מעהר בעדויערען ווי אכטען, און ווען צו דען מאן וואס דארף פון זיין פרוי בעדויערט ווערען, צו ליעבען א מאן איז ווייניג, מען דארף איהם קענען אכטען.

בן ציון: הייסט, איהם וועט מען קענען אכטען?

ליעזע: ניין, אבער איהם קען מען זיך פערטרויען.

בן ציון: (שטעהט אויף) אלזא איך זעה אז איך מעג שוין געהן, איך האב מורא, איך בין א פנים נישט אזא מענש, ווי אלע מענשען, איך דענק פון אנדערע מעהר ווי פון זיך, און די אלען אנדערע האבען מיך פיינד דערפאר. אוי ווען איך זאל האבען א פריינד וואס זאל מיר אויס־שטרעקען זיין האנד, איך בין אבער אליין, איך בין איינער אליין...

(פערדעקט זיך געזיכט, וויינט שטיל, ליעזע געהט צו פיאנע נעמט אקארדען, עס הערט זיך ראזענבערג'ס שטימע).

(אויפטריט ראזענבערג, ישראל יעקב, חוה).

ראזענבערג: וואס פאר א צערעמאניעס, מיר האלטען זיך ניט גרויס, דאס איז מיין טאכטער שפיעלט פיאנא און פארלעווא פראנסעע, אה בן ציון איז אויך דא? נו, ווי איז אייער אפארטום, נאך אלץ ניט אין ארדנונג? צייט ווערען א מענש, זיטצט...

ישראל יעקב: דאס איז אייער טאכטער? די גרעסטע גאבע פון גאט, אדער ווי אנדערע מיינען פון דער נאטור איז שכל ווער רעדט נאך אז א יודענע האט שכל איז גאר א זעלטענהייט.

חוה: דער נאנצער שכל איז ביי די מאנםבילען, דערפאר פיהרען מיר זיי ביי די נעזער.

ישראל יעקב: לאמער זיך ניט קריגען ביי פרעמדע מענשען אין שטוב.

חוה: אהא, דו האסט מורא, נו משעפעזע מיך ניט, וועל איך דיך אויך ניט משעפען!

(אויפטריט ליעזע)

ליעזע: אה געסט? עס פרייט מיך זעהר וואס איהר זענט געקומען.

חוה: און ווי געפעלט אייך דער פאסאן פון מיין נייער פלאירין? פונקט ווי די פיינסטע מאדע, איהר וועט דאך מסתמא ניט פעראיבעל האבען וואס איך בין געקומען אהן העניטשקעס, דאס איז מיין מאן שולדיג, ער וויל ניט זיין קיין ליםטאקראט.

ליעזע איהר מאכט חוזק פון די ליםטאקראטען הא?

חוה: איך האב געמיינט מיר וועלען טרעפען איין אנגעבלאזענע, צום סוף איז זי אזוי גוט א מענש ווי אלע מענשען (מען קלינגט).

ראזענבערג: (געהט צור טיער) ווער איז דאס? א געסט.

(אויפטריט יחזקאל, פרימע).

ראזענבערג: אליין גאר? און וואו איז אונזער פריינד ר' מלכיאל?

מישע: אה געסט, און וואו איז דער פאפא?

יחזקאל: מיר האבען זיך שוין געקליבען געהן א הער, איז מען איהם געקומען רופען צום איספראווניק (שטיל) מיר האבען ניט געווארט אויף איהם, ווארען אז ער וועט פון איספראווניק קומען אפילו א משוגע'נער, וועט ער מוזען א הער געהן אז מיר זענען דא. איהר פערשטעהט ווי איך האב עס אבגעמאכט מיט מיין קאפ?

פרומע: אז דער אלטער איז ניט דא מעג איך זאגען אזא שידוך איז פאר אונז זעהר א גרויסער כבוד, און יחזקאל גנב איז אויף דען זיבענטען הימעל דער רוח שונאי ישראל נעמט איהם ניט בן ציון, דוא ביסט שוין דא? פארוואס האסטו דיך ניט אנגעטהון?

יחזקאל: מאמזעל ראזענבערג, איך האבע די עהרע אייך צו רעקאמאנדירען מיינע מאמע מאדאמע פרומע נארבארניקאוו.

חוה: מען וואקסט אוים אין איין שטאדט מען קען זיך צוואנציג יאהר, און דאך כל זמן מען רעקאמאנדירט ניט, דארף מען זיך מאכען אז מען קען זיך ניט. ישראל יעקב, על פי דין בין איך מיט דיר נאך ניט בע-

קאַנסט פֿירציג יאָהר נאָך אונזער חתונה און מיר זענען ניט רעקאָמאַנ־
דירט.

ישראל יעקב: חוה, האָסט ניט וואָס צו לאַכען! דאָס רעקאָמאַנדירען דוקא איז זעהר אַ קליגער מנהג, אַ יוד למשל ווערט באַלד אַ גאַנצער ר׳ שמעלקע, מיט דיר עסט די קאַשע, שפּייט ער דיר אין דער קאַשע, האָסטו אַ טאַביק פּישקע, שמעקט ער ביי די טאַבעקע, טראָגסטו ברילען, מעסט ער אָהן די ברילען, זיינסטו ווערט ער ביי דיר באַלד אַ משורר, דאָס רעקאָמאַנדירען איז דאַרויף, איך מעג דיך טאַקע קענען, אָבער טאָמער וויל איך ניט זיין בעקאַנט מיט דיר, קריך ניט און זיי ניט מיט מיר קיין מחותן.

חוה: איז דאָך טאַקע אַ קשיא, פֿאַר וואָס ביסטו מיט מיר אַזאַ מחותן?

ראָזענבערג: (שטעלט פֿאָר מישע) איהר זעהט דאָס איז מיין אינזשינייער מעכאַנאָלאָג אַ געבילדעטער מענש הא? עס קאָסט גענוג געלד אַזאַ בילדונג אָבער געבילדעט איז ער קאָמעלאַרמיטשעסקי.

בן ציון: געווים מעהר בילדונג פֿון מיר און פֿון מיין ברודער.

יחזקאל: איך בין געבילדעט וויפֿיעל איך דאַרף, נו און דיך האָט מען ווייניג געבילדעט?

בן ציון: וויפֿיעל מיין בילדונג קאָסט ווייס איך, און וואָס דיין בילדונג קאָסט דאָס וועלען אַנדערע אָבשעצען.

יחזקאל: מאַמע, דו האָסט נאָך ניט געהערט ווי מאַמזעל רעזענבערג שפּיעלט פֿאָרטעפּיאַן?

בן ציון: אַ ליעבּ האָבער פֿון מוזיק.

ראָזענבערג: ליעזע וועט אונז וואָס שפּיעלען עס איז די קלאַסישע און ראָ־מאַנטישע מוזיקע, איהר קענט דעם קאָמפּאָזיטער העררּ בעטאָווען.

יחזקאל: מוזיקע בעטהאָווען? איך האָב איהם קיינמאָהל ניט געזעהען.

בן ציון: האָסט קיינמאָל ניט געקויפֿט קיין פֿעל ביי בעטהאָווען?

מישע: עס איז איין אומגליק מיט די האַלבגעבילדעטע מענשען האָפּען זיך אָהן אין אַ זעלבע נעהמען ווי בעטהאָווען, סמעטענער, באַקעל און פֿלאַקערן, אַ וועלט.

ראזענבערג: דער עיקר איז סיסטעמאטישע אקאדעמישע ציוויליזאציאן.

(ליינע שפיעלט).

ישראל יעקב: (שטיל) בן ציון פאלג מיך גייה א היים בעסער, איך פער־שטעה ווי דיר איז נעבעך אויף דעם הערצען, אבער וואס איז די פעולה דו מאכסט דיך נאר אליין צום נאר.

בן ציון: זיין פעטער איך קען נים אהיים געהען, מיר ווילט זיך איצט עפיס צעריסען, אדער צערברעכען, אדער מען זאל מיך שלאגען.

חוה: (ביי דער פיאנא) בימסט א כלי־זמר'קע אויך? ווער נאר אונזער מחותנת'טע מילכה? מילכה, סקאצעל קומט.

מילכה: בעל הבית'טע יחזקאל, דער אלטער איז געקומען אהיים מיט דעם [illegible] שנעון, ער האט איבערגעקעהרט א בענקעל, ארא־ב געשלעפט דאס טישטוך מיט די לאקשען פון דעם טיש, און איז אין גאנצען שווארץ ווי זאגט מען דאס ווי די נאכט ווען די יודען האבען גיטאפט אין מצרים.

חוה: דו הערסט וואס פאר א למדן דו איז, דו ווייסט אפילו וואס די יודען האבען געטהון אין מצרים.

פרומע: הילפע נים מילכה און גייה א היים וועסט מיר דערצעהלען [illegible]

מילכה: שפעטער, דער בעל הבית האט געזאגט איהר זאלט באלד אלע געהען א היים, ווארען אז ער וועט קומען וועט ער אייך אבשפיעלען א חתונה און כלי זמר.

יחזקאל: מילכה, גייה א היים זאג דעם טאטען אז עס איז נים שעהן, מיר זענען היינטיגע מענשען.

(אויפטריט מלכיאל)

מלכיאל: מחותנים א היים, [illegible] אלע א היים!

ראזענבערג: ר' מלכיאל זעהר אין נאטעם ווילען.

מלכיאל: נאטעם ווילען שמאטעם פרילען, וואס איז, איהר ווילט אריין נארען דעם פעטער אין זאק אריין, און א מכה ווילט איהר נים. יחזקאל ווערסטו די נאטעס, דער איספראווניק האט דו מיר ערשט געשיקט אין מארדע אריין און געשריען, נו פרעם מלכיאל.

מישע: דאס איז ווירקליך צו בעדויערן, אבער וואס זענען מיר שולדיג?

מלכיאל: הערסטו א חוצפה? ווער דען קען דא אין סאראקע שרייבען אז נישט דער אינזשעניר טעבענעאג, האסט מיר ניט געזאגט די זעלבע זאך פאר צוויי וואכען שבת צו נאכטס ווענען דעם טייך סאניטאריע שווייניטאריע, אהיים...

ישראל יעקב: שא, דו ביסט טאקע מלכיאל תיכף א בעער, מעגסט דאך זיין א מאל א מענש אין...

ראזענבערג: ווי פאלט אייך איין, מיר וועלען שרייבען איצט ווען מיר וועלען מיט אייך מאכען.

מלכיאל: איהר וועט מאכען מיט דער נשמה, איך מאך מיט אייך גאר נישט, מילא איהר האט געשריבען דעם איספראווניק אז איך קויף פאר פעסטעטע פעלען חאפט אייך דער רוח איז נאך א חבר, אבער אין די גאזעטען פאר דער גאנצער וועלט מחרף ומגדף זיין דעם נאמען יוד. הער ראזענבערג, איך בין טאקע איין אויפגעקלערטער, אבער א יוד, מיינע נאציאן איז ביי מיר טייער, און ווען איך זאל געפונען דעם לומפ וואס האט דאס געשריבען, וואלט איך איהם ווי א הונד גע־שלעפט צום איספראווניק.

יחזקאל: מאמע, אויב איצט ניט, איז קיינמאל ניט, די גאנצע וועלט ווייסט, אלע פריקאזשטשיקעס וועלען לאכען פון מיר.

פרומע: מלכיאל לעבען, אפשר וואלסטו אויסגעהערט וואס מענשען זאגען.

מלכיאל: די מענשען דא מעגען אלע פערשטומט ווערען, וויפיעל מאל דארף איך זאגען מען זאל געהען א היים? (אלע געהען) אינזשעניר, שמישעניר, דער גרעסטער האנטיסעמיט דער גרעסטער רשע וואלט דאס ניט געטהון, הערויט הערוים!

בן ציון: טאטע, ניט ער האט געשריבען אין די גאזעטען, און צוליעב דעם אליין דארפסטו נאך דעם שידוך ניט צו שטערען, איך וויים ווער עס האט דעם ארטיקעל געשריבען!

ארע: ווער?

בן ציון: דעם ארטיקעל האב איך געשריבען, אט האסטו אפילו דעם בריעף פון דער רעדאקציע.

מישע: (נעמט א בריעף) נו געווים ער, קען קיין צוויי ווערטער ניט אויסלעגען, א שרייער.

יחזקאל: (לעזט דעם בריעף) טאקע ער, אוי פערשרפ'עט זאל ער ווערען דער מטורף, א מענש הא?

ראזענבערג: אזא דיפלאמאציע, פוי שאנדע.

מלכיאל: ער האט גאר געשריעבען? אוי איך וועל דאס נישט אויסהאלטען די מטורף, ביזט גאר א שרייבער אויך? איצט קען איך גלייבען אז צו דעם איספראווניק האט אויך ער געשריעבען. געדענקסט יחזקאל זיינע רייד וועגען דעם בהמה'לע?

ראזענבערג: געווים א מענש וואס שרייבט איינם, שרייבט אויך דאס צווייטע.

בן ציון: דאס ארטיקעל האב איך טאקע געשריעבען, אבער ווער עס האט געשריעבען צום איספראווניק קען קיין אמת נישט זאגען, דער שווייגט אצינד.

מלכיאל: וואס טהוט זיך דא? אז אין שטיעב שטעהט א סך ליעגט אין קעשענע וועניג, און ווי איז דאס מאמזעלכען? סחורה ווי גאלד, יחזקאל לאפאק האט שוין שטענדיג אזא טרפה גליק, האנדעלט מציאות, און די מטורף אהיים, מיט דיר וועל איך מיך שוין אין דער היים אברעכענען שפעטער, דערהרג'ענען דארף מען דיך, דערהרג'ענען איז נאך וועניג, לא יצלח, פרא אדם! נאך וואס האסטו דאס געשריעבען?

בן ציון: איך האב געוואלט אז די וועלט זאל וויסען דעם אמת.

מלכיאל: וואס איז מען צאהלט דיר עפעס דערפאר?

בן ציון: ניין, מען צאהלט מיר גאר נישט.

מלכיאל: גלאט אזוי אומזיסט? אהן א גראשען אונגליקליך מאכען דעם טאטען פערטשעפען, נאטשאלסטווא, בעשמוצען דעם נאמען יוד, מחרף ומגדף זיין דעם גאנצען כלל ישראל.

ישראל יעקב: וואס טשעפעסט דו דיך צום כלל ישראל, איך בין אזא יוד ווי דו מיט איהם, און איך זאג ווער עס האט באמת ליעב דעם כלל ישראל דארף זיך נישט שעמען, און דארף זאגען זיינע ברודער וואס וועגען נישט עהרליך זיי זאלען זיין פיינע מענשען, מען זאגט

מלכיאל איז א גנב שרייט מלכיאל געוואלד כלל ישראל, מען זאגט מלכיאל איז א בלוט זויגער שרייט מלכיאל געוואלד כלל ישראל, גראבער יונג ווי קומסטו צו כלל ישראל?

חוה: שא שא, האלט איין דעם לאשעק כלל ישראל איז טאקע כלל ישראל, אבער קריעגען זיך דארף מען נישט אויך, נאך ביי פרעמדע מענשען אין שטיב.

ישראל יעקב: ער האט עס מיר געלעזען בעפאר ער האט דאס געשיקט אין דער צייטונג, און איך האב איהם געהייסען, ער איז נאך איין קינד, און אויב עס איז א חטא איז עס מיין חטא. אויב עס איז א טעות, איז עס מיין טעות.

מלכיאל: טעות, שעות, איך ווייס דו האסט איהם געלערנט זיין א פילוסוף נעהם איהם דיר אצינד וועט ער דיך לערנען ווי אזוי צו זיין א מטורף! לא יצלח, מיין שוועל זאלסטו נישט איבערטרעטען, מעגסט אין גאס פייגערן פאר הונגער, מעגסט פאר מיינע אויגען איינעהמען א מיתה משונה, ארויס, ארויס.

בן ציון: דער פעטער זאגט אז עס קען זיין א טעות וואס איך האב געשריבען אויב דאס איז א טעות, האב איך מורא אז אלעס איז א טעות אונזער לעבען א טעות, די גאנצע וועלט א טעות, זאגאר דער אמת אליין איז א טעות. פעטער איך וויל דיך עטוואס בעטען, אויב די ווילסט מיך נעהמען, וויל איך געהען צו דיר, איך האב נישט געקענט לערנען עטוואס אנדערס וויל איך איצט לערנען א מלאכה, מלאכה איז נישט קיין שווינדעל נישט האנדעל נישט קיין בעטריגעריי, איך האב גאר נישט איצט וואס אנצוווערען.

חוה: קום בן ציון, אזא יאהר זאל איך האבען וואס פאר א נאלדשמיד פון פון דיר וועט ארויסקומען, וועסט אפשר נישט האבען אזוי פיעל קללות און שטעקענעס, ווי אין דער אייגענער היים. אבער צרות פונקט ווי ביי א לייבליכען טאטען.

בן ציון: איך געה... איך האב געמיינט אז א טאטע...

מלכיאל: טאטע, שמאטע, געפעל איך דיר נישט, וועסט מיך בעשרייבען אין דיינע חזיר׳ישע גאזעטען שמיזעטען, ארויס!

בן ציון: טאטע עס איז ניט וואס דו טרייבסט מיך וועק פון דאנען, איך וועה אייך אלע דורך, און דאס מאכט מיך קראנק, קיינער געפעלט מיר דא ניט, ווער דארף זיין א גרעסערער פריינד ווי א טאטע? מיין טאטע איז מיר קיין פריינד ניט, וואס דארף אונז זיין טייערער פון דעם אמת, דא איז קיין אמת ניט, דא איז נאר דא געלד אסיגנאציעס פעלין, פידעשווים, איך האב געגלויבט אז בילדונג מאכט דעם מענשען אידעאל, און דאס איז אויך געווען א מיאוס'ער טעות, וועהט פראסטע מענשען האבען מעהר אידעאלקייט און אויפריכטיגקייט פעטער, מיר דאכט זיך וואס קען מאכען ווייכער דאס הערץ פון א מענשען ווי מוזיק? זיי קענען אבער נור לעזען טויטע נאטען און אויסקלאפען מיט די פינגער א מעלאדיע, דאס ליעד אבער וואס דעם מענשען הערצען זינגט, דאס פערשטעהען זיי ניט. מימע, פעטער קומט איך געה צו אייך.

(ישראל יעקב, חוה, בן ציון געהען אב).

פארהאנג.

דריטער אקט.

נאכט א קליין קעריסאנאווע לאמפ ברענט אין ישראל יעקב'ס ארבייט צימער, זעהר ארום אבער ריין און געמיטליך, אויף די ווענט פיעלע אלטע זייגערס, צוויי טישליך מיט געצייג, עטליכע טיגלען, ביידע טישליך שטעהען ביי צוויי פענסטער ביי איין טישיל ארבייט ישראל יעקב מיט א פערגרעסערונגס-רעהר אויף זיין אויג, דאס צווייטע טישיל איז צו גערעקט מיט א פארטעך לעבען צווייטען טישיל אויף דער ערד ליעגען פיעלע ביכער ביים אויווען אויף א קליין בענקעלע זיצט חוה ארבייט א זאק.

ישראל יעקב: חוה!

חוה: וואס איז?

ישראל יעקב: איך האב דיך געוואלט פרעגען איין ערנסטע זאך.

חוה: אז דו וואלסט געוואלט פרעגען, וואלסטו דאך געפרעגט, מסתמא ווילסטו ניט.

ישראל יעקב: אהן קאטאוויס, איך האב דיך געוואלט פרעגען וועגען בן ציון'ס מאשינע, ווי מיינסטו איז דאס ניט א משוגעת חלילה?

חוה: וואס פרעגסטו מיך? דו דארפסט דאך אליין זיין א גרעסערער מבין אויף משוגעת.

ישראל יעקב: איך פרעג דיך, ווייל דו מיט דיין קלאהרען גנבה'שען קאפ, קענסט יעדע זאך צוגליידערען אויף פיצליך, איך אבער בין צופיעל פערגליבט אין איהם און איך טרוי זיך אליין ניט. א גרויסע זאך, הא?

חוה: אז איך בין ניט קיין גרויסער מאשיניסט ווייסטו דאך, נאר איך מיין אז די מאשין וועט אפילו ניט געהען עוי"ג, איז דאס אויך זעהר א גרויסע התפעלות, געוואלד וואס א קאפ פון א מענשען קען אויסטראכטען, איך האב געהערט מען פאהרט איבערן שטאט אהן פערד, מען ארבייט זאקען אהן הענד, מען וועט שוין באלד אויסטראכטען א מאשינע וואס וועט קענען דאווענען אהן א יודען.

ישראל יעקב : נארעלע עס איז שוין דא אזא מאשינע אין אמעריקא, אז דו זיצט דא און ווילסט כדומה למשל עסען, גיבסטו נאר א קוועטש א קנעפעל פון עלעקטריע, זיצט שוין דארט א סאלדאט און עסט פאר דיר.

חוה : עס איז ניט נור אין אמעריקא, אומעדום זענען דא סאלדאטען וואס עסען פאר אנדערע, און מען דארף אפילו דאס קנעפעל פון עלעקטריע ניט קוועטשען.

ישראל יעקב : חוה, ביסט א וואוילע יודענע, זייזשע מוחל און גיב מיר א קראץ אין פלייצע, לעבען דער לאפאטקע, נידריגער א ביסעל ניד ריגער, אט אט אט...

חוה : (קראצט איהם) אלטער גנב, עס בייסט דיך דען? גאר נישט, בן ציון איז ניט דא, ווילסטו מיט מיר א שטיף טהון. ישראל יעקב, דו ווייסט איך האב שטארקע יסורים וואס בן ציון זוימט זיך (א גערייש) איך הער א פרעמדער געהט. (יחזקאל קומט אריין) ווי איך בין א יודענע, מען וואלט בעדארפט איינווארפען דעם אויווען.

ישראל יעקב : יחזקאל נאר? דאס האט מען בעדארפט אויסטראמלען בחצוצרות וקול שופר.

יחזקאל : גוטען אבענד! אה, איין אונערווארטעטער גאסט?

ישראל יעקב : איך געדענק גאר ניט ווען דו ביסט געוועזען דא, געדענקסט חוה אז ער איז געוועזען א יונגעל פלעגט ער א מאל אריין קומען, מען פלעגט איהם נאך דארפען דערמאנען וועגען דער נאז.

חוה : און מען האט געדארפט גוט אכטונג געבען, ער זאל ניט גנבה'נען די רעדלעך פון די צונימענע זייגערס, ער האט געהאט א גרינגע האנד.

ישראל יעקב : ער האט געהאט פון קינדווייז אהן א האנד פון א סוחר.

יחזקאל : נו, ווען האב איך צייט געהאט צו געהען צו גאסט? מיט מיינע ארבייט מיט מיינע געשעפטען וואס איך האב אויף דעם קאפ, ווער רעדט נאך דער חתונה בין איך גאר אין גאנצען אריין געפאלען אין דער קאמערציע.

ישראל יעקב : ווי די צייט פליהט, עס איז שוין לויט חשבונתי צוויי יאהר ווי דו ביסט א בעל הבית'ל, אה יא מחשבונית, וואס מאכט דיין ליעוע, וואס מאכט דיין קינד?

יחזקאל: געזונד ווי א פערד, האט צו גענומען צוועלף פונד און דאס קינד ליעגט מיר אין זין, איך האב צייט? ווען קען מען געהן צו אייך, איהר זייד דאך פון זיין צד ברוגז. איך האב אייך געבראכט צו פערגעכטען מיין גאלדענעם זייגער, מיין קאפ!

ישראל יעקב: וואס איך! מסתמא א קאמערציע, דען זייגער וואלסטו געקענט שיקען, האסט געניג משרתים, ויוצר משרתים.

יחזקאל: נו, ווי איז ער אייער אסיסטענט זייגער מאכער? ער האט שוין ווידער אנגעפאטשקעט אין די גאזעטען, מיר ליעגט ניט אין זינען צו ליינען זיין שמירעריי, די גאנצע שטאדט קאכט מיט איהם, ווי איז ער?

ישראל יעקב: בן ציון איז געגאנגען קויפען קוועק זילבער פאר זיין מאשין, דו זאלסט זעהן וואס ער האט ערפינדען, ביי איהם אין קאפ ליעגט מארעך ניט דעם טאטענס פידעשוועס.

יחזקאל: (פערזארגט) אזוי פעטער, א פנים ווי איך זעה, ווייסט איהר ניט אז אונזער אלטער איז קראנק, עס קען זיין אז ער וועט זיך אבטראגען.

ביידע: מלכיאל איז קראנק? וואס איז איהם?

יחזקאל: ער זאגט ניט וואס איהם איז, און וויל ניט קיין דאקטער זיינע משוגעת'ן, איך פערשטעה יעדע זאך, מיך דארף מען ניט לערנען, און איך דענק אז דער אלטער דארף האבען א ראק אין מאגען... הערט איך וויל אייך זאגען דעם אמת, איך בין געקומען אבישעל וועגען געשעפט.

ישראל יעקב: קוועטש דיך שוין אויס מיט'ן אמת, ווילסט איך זאל דיר לייען חרפק אלפים קערבליך? הא?

חוה: אפשר וויל ער דיר פערקויפען א פאר גוטע חאלעווים?

יחזקאל: איך מיין ניט קיין קאטאוועסלעך, איך וויל רעדען מיט בן ציון. שטעלט אייך פאר דער אלטער זאל לעבען שטארבט א וועק און לאזט איהם בירושה א פייג, איהר פערשטעהט...

ישראל יעקב: דערווייל האב איך נאך ניט וואס צו פערשטעהען.

יחזקאל: איך מיין פשוט וועגען דער ירושה, ער איז א פיליזאף, קען ער גאר נישט פערשטעהען, איהר אבער זייט דאך א שטיקעל מענש איהר קענט מיר העלפען. מימע חוה, אפשר... וואלט איהר מיר געהאלפען?

חוה: מיין קינד, איך בין נאך צו יונג, ערשט 62 יאהר געווארען. הארויס איך וועל א ביסעל אונטערוואקסען, וועל איך אנהייבען שטודירען ווי אזוי צו זיין א מעקלערקע. (א גערייש) שא, אט געהט בן ציון וועט ער דיר געבען צו פערשטעהען. בן ציון קום נור א הער גיכער, זעה וואס פאר א נאסט מיר האבען (בן ציון קומט) זעה נור וואס איז מיט דיר בן ציון?

בן ציון: גאר נישט קינדער, שרעקט אייך נישט, מען האט מיך ווידער געשלאגען, די מלמדים פון דער תורה, און גלאט אזוי אפאר פרומע יודען האבען מיר געגעבען ארגומענטען וועגען מיין ארטיקעל (נעמט ארויס די צייטונג) זעהסט פעטער אבגעדרוקט ווארט אום ווארט (בעמערקט יחזקאל) אה קלעפ איז ווייניג, האבען מיר א נאסט אויך?

חוה: זעה נור ביי דיר בלוטיגט איין אויער, די הענד זאלען זיי אבגענומען ווערען, עס טהוט דיר וועה?

בן ציון: ווייס איך? יודישע קלעפ צודראפעט איין אויער, צוקראצט די נאז און אבגעריסען די קעשענע, דער גוף טהוט נישט וועה פון זייערע קלעפ נאר דאס הארץ, די נשמה צוועהטיגט און צוואונדעט.

יחזקאל: יא איך פערשטעה אביסעל מעהר פון איין אנדערען. ער וואלט בעדארפט אוועקפאהרען פון דאנען, ווארען אויב מען וועט איהם נישט דערהרג'ענען, וועט מען איהם ארויס שיקען פון דער שטאדט, קהל וועט דערלאנגען א פראשעניע צום גאבערנאטאר אז מען קען פון איהם נישט אויסהאלטען, מיך קאסט די תלמוד תורה געלד און איך קען זאגען א דעה, און מיש מיך נישט, קומט ווייס איך ווער און מישט זיך אריין. תלמוד תורות איז נישט קיין גוישע שקאלעס עס איז שמוציג. וואס הארט דיך מען שמייסט די קינדער, דארויף זענען זיי קבצנישע קינדער, וואלטען זיי נישט געווען קבצנישע קינדער וואלטען זיי נישט געגאנגען אין תלמוד תורה לערנען.

בן ציון: נו יא, די אלטע לאגיקע, מען נעמט קהל'ס געלד און מען צוגנב'ט נו וועמען הארט עס, מען נעמט יודישע קינדער און פערדילט זיי די מוחות. מען פערקריפעלט זיי, א דאגה, דארויף זענען זיי קבצנישע קינדער, ניין, איך וויל מען זאל מיט די יודישע קינדער לערנען ווי מען דארף לערנען. ווארין איך ווייס ווי אונגליקליך עס איז דער מענש

וואס האט נישט געלערנט ווי מען דארף. פעטער, מעהר פון אלעם פערדריסט מיך וואס זיי האבען מיר צוברעכען דאס פלעשעל מיט'ן קוועקזילבער, ווי וועלען מיר אזוי געך קריגען געלד?

יחזקאל: א יא, עס איז שלעכט אהן געלד? הער, דו ווייסט דאך איך רעד אפען, יעדער ווייסט אז איך בין נישט קיין נאר, און מיט א מענש וואס פערשטעהט קען איך אבמאכען דאס גרעסטע געשעפט אין 2 מינוט מיט אייך אבער איז איין אונגליק מען קען זיך מיט אזעלכע בריאים נישט צונויפרעדען.

בן ציון: ווילסט עפ"ס זאגען, זאג וואס מיינסטו?

יחזקאל: איך וויל זאגען דער טאטע איז נישט מעהר ווי א לעבעדיגער מענש, און יעדער לעבעדיגער שטארבט.

בן ציון: יעדע לעבעדיגע זאך שטארבט. פעטער, יחזקאל איז געווארען א גאנצער פילאזאף.

יחזקאל: דער טאטע איז אויף דיר מלא רציחה ער וויל דיין נאמען נישט הערען, און די מעגסט זיין זיכער אז ער וועט דיר אין דער צוואה איבערלאזען א פייג אונטערגעשלאגען מיט פוטער, ער וויל דיך נישט קענען.

בן ציון: נו איז דאך גוט.

יחזקאל: איך ווייס דו ביזט איין הערליכער מענש, און אז מען וויל דיר נישט געבען קיין ירושה, וועסטו נישט וועלען נעמען. דו פערשטעהסט דער אלטער וויל דיר נישט געבען, איך בין אבער נישט זיכער אויב דער אלטער האט א צוואה, דו פערשטעהסט? זאגען איהם איז שלעכט און אויסגעפינען איז שווער, נו שטעל דיר פאר עס נעמט דער אלטער און שטארבט אהן א צוואה? דאן האסט דו איין רעכט צו מאהנען האלב, איך ווייס דו ביזט צו איין איידעלער צו איין הערליכער מענש, זאלסט מאהנען ווען דו ווייסט אז דער טאטע האט דיר גאר נישט איבערגעלאזט און דיר קומט נישט, אבער געזעצליך וועסטו האבען א רעכט.

בן ציון: דער טאטע לעבט נאך און דו טהיילסט זיך שוין מיט דער ירושה, האסט קיין צייט נישט?

יחזקאל: מיר זענען לעבעדיגע מענשען, און עס איז בעסער ווען מען בע-

ווארענט זיך, איך האב געהערט אין שווייצעריע, ווי איז דאס עפעס אין דייטשלאנד צי ווי? יא, אז אין שווייצעריע קען א יוד לערנען מעכאניקע די קענסט סאי ווי סאי נישט בלייבען אין כעראקע, איך וויל דיר געבען געלד, איך בין דיר א ברודער, איך וויל דיך נישט בערויבען אומזיסט, שרייב מיר אונטער א פאפיער אז די וועסט נישט האבען קיין פרעטענזיעס.

בן ציון: ווי די זאגסט בין איך איין אידלער און איין הערליבער מענש פארוואושע ווילסט דו דיך נישט פערלאזען אויף מיין יושר?

יחזקאל: יושר? שמושער, געוועצע, זאקאנעם לאכען פון יושר, איך בין פון די היינטיגע מענשען און איך ווייס אז אונטערגעשריבענעם פאפיר איז שטארקער ווי יושר, עס ווייזט שווארץ אויף וויים.

בן ציון: א אונטערגעשריבענעם פאפיר איז שטארקער פון יושר? הערזשע קיין געלד דארף איך נישט, און שווייצעריע געפינט זיך נישט אין דייטשלאנד נאר שווייצעריע ליגט טאקע אין שווייצעריע, און פאהרען אהין לערנען וויל איך אויך נישט, נאר א פאפיער אז די ווילסט וועל איך דיר אונטערשרייבען, דו האסט דאך מסתמא א פארטיג פאפיער מיט זיך? (יחזקאל נעמט היילענדיג פאפיער פון קעשענע) פאר וואס ציטערען ביי דיר אזוי די הענטליך? ווי איז מיין טינט און פעדער (ער געפינט טינט און פעדער שרייבט).

חוה: וואס שווייגסטו? אלטער נאר, ער שרייבט זיך שוין אונטער.

ישראל יעקב: און וואס שווייגסטו? עס הייסט אז דו וועסט שרייען וועט דיר עפעס העלפען? אז ער קוקט גאר נישט וואס אין פאפיער שטעהט.

יחזקאל: נישט קשה אויף אזא מענש ווי איך קען מען זיך פערלאזען. (נעמט פאפיער פון בן ציון) וואס איז דאס? וואס האסטו אויפגעשריעבען? חכמות נאר?

ישראל יעקב: (קוקט אן פאפיער לעזט) יחזקאל בוזט א גרוים פערד, חוה וויא געפעלט דיר אזא חתימה?

חוה: יחזקאל האסט דיר אויסגעבעטען ביי גאט א כתיבה וחתימה טובה.

בן ציון: (בעז) די האסט עס געוואלט האבען שווארץ אויף וויים, האסטו דאס, די פערד, האסט געמיינט וועסט קומען זאגען מיר אז איך בין א ערליכער און א עדלער מענש, וועסט שוין קריגען וואס דו דארפסט.

עועל, נאך ווייסטו נישט אז איך זעה דיך דורך און דורך, נאך פערשטעהסטו נישט אז איהר קענט אונז נאר נארען, ווייל מיר לאזען זיך נארען איהר זייט די חכמים ווייל איהר קענט מאכען געלד. זיין א געלד־מאכער און א גנב דאס איז זעהר לייכט, עס איז אבער זעהר שווער צו זיין איין עהרליכער און אויפריכטיגער מענש.

יחזקאל: דו האסט שוין אביסעלע צו פיעל גערעדט, נאר גאר נישט, אין געשעפט דארף מען זיך נישט היצען. נישט איך בין דער מענש וואס וועט איבער א חכמה אדער א שפיי אין פנים איבערפאהרען איין געשעפט, איך האף, דו וועסט זיך איבערלעגען און בערעכענען.

בן ציון: ביזט גערעכט, העכער 2 יאהר האב איך צו דיר קיין ווארט נישט גערעדט, האב איך דיך אצינד מכבד געוועזען מיט א גוטער פארציע? (עפענט די טהיר) געה אהיים יחזקאל און לאז גריסען דעם טאטען.

יחזקאל: פעטער, ערקלעהרט איהר איהם, ער זאל נישט זיין קיין יונגעל. וואס איז די עולה אז מען מאכט זיך נאריש (שטיל) מען וועט דארפען מיין אינזשענער זאל זעהען זיין מאשינע אפשר ליגט געלד דארט קענען מיר עס דאך מאכען (לויט) א גוטע נאכט (אב).

חוה: זעה יחזקאל פארטשעפע דיך נישט אין הויז פאר דער מילטער.

ישראל יעקב: בן ציון די ווייסט דער אלטער איז קראנק, הערסטו? דער אלטער פיהלט נישט גוט, בעגראבט ער איהם שוין און טהיילט זיך שוין מיט דער ירושה, פע, א מיוישע א פאלשע געמיינע וועלט.

חוה: די גאנצע וועלט איז נישט פאלש, דו ביזט נישט איין מארשאלעק אין שושן הבירה, עס זענען דא מענשען א סך פיינערע פון דיר.

בן ציון: ווי זענען זיי די פיינע, איך האב נישט געזעהען א מענשען וואס זאל יעדע מינוט נישט זיין קיין ליגנער, איז ער א פרומער בעגנב'עט ער גאט, איז ער א גוטער בעגנב'עט ער זיינע מענשען, איז ער א געלערנטער ערנידריגט ער די וויסענשאפט. ווער פון זיי איז נישט קיין פיינלינג, ווער האט דען מוטה צו זאגען דעם אמת, וואס איז ווערט זייער ליעבע, זייערע שטרעבונגען? הבל הבלים. (זעצט זיך ארבייטען)

(עס הערט זיך פלוצים א גערייש, א קלאפ).

חוה: ער האט זיך פארטשעפעט אין הויז פאר דער מילטער.

(בן ציון עפענט די טהיר קומט מיט ראזענבערג).

ראזענבערג: ווארום איז ביי אייך אזוי פינסטער אין פארדערצימער?

בן ציון: וואס־זשע איהר האט אייך א שטארקען זען געטהון? (רייניגט פון איהם דעם שטויב).

ראזענבערג: א זעץ קאמשענארימשעסקי, ניין, איך האב מיך נאר דער־שראקען, גוטען אווענד, עס איז נאך גוט וואס קיינער האט נישט געזעהען, מען וואלט געלאכט פון מיר, הער ראזענבערג ארייגעפאלען אין א מיסטער. איך בין געקומען צו אייך מיט א סטראטעגישען פלאן.

חוה: איז דער פלאן נישט איבערגעבליבען אין מיסטער?

ראזענבערג: און איהר בן ציון איהר האט שוין ווידערגעשריבען אין דער פריטע אריין, איהר פאטשעפעט זיך מיט קהל און איצט קלויבען זיי חתימות אייך ארויס צו שיקען פון דער שטאט, אז די היינטיגע יונגע לייט זיי זענען אלע אזוי. נעמט מיין איינשעניער טעכנאלאג א געבילדעטער מענש הא? עס האט מיך געוויס געלד געקאסט.

ישראל יעקב: (הערט אויף צו ארבייטען) חוה, אפשר וואלט מיר זיך אצינד דורכגעגאנגען מבקר חולה זיין מלכה׳לען (שטיל) א סטראטעגישער פלאן.

חוה: פאר וואס נישט, ביקור חולים איז א וואהלע מצוה מען קריגט עס ביי יודען בחצי חנם (עס הערט זיך טאפען די קלאמקע) שא, איך הער עמיצער טאפט די קלאמקע (געהט עפענען) אזוי א גאסט סקאצעל קומט.

(אויפטריט פרומע, מלכה).

בן ציון: די מאמע ביי נאכט!

פרומע: גוטען אבענד, דער מחותן איז אויך דא? גוטען אבענד, בן ציון איך בין געקומען אויף א ווייליצקע, איך האב ביי נאכט נים געוואלט געהען אליין, האב איך מלכה׳ן מיט גענומען. בן ציון, דו ווייסט צו וואס איך בין געקומען, אפשר וואלסטו מיין קינד געגאנגען זעהען מיט דעם טאטען.

בן ציון: מאמע זאג דעם אמת, דער טאטע האט דיר געזאגט, ער וויל מיך זעהען?

פרומע: ניין, איך וויל דיך נים נארען, ער דערמאנט נים דיין נאמען, אבער איך ווייס אז דו וועסט קומען און וועסט איהם בעטען.

בן ציון: איך זאל איהם בעטען? פאר וואס זאל איך איהם בעטען?

פרומע: ער איז דאך דיר א טאטע.

בן ציון: ער זאל מיר זיין א טאטע וואלט איך איהם געוועזען א קינד.

פרומע: וואסזשע ער וועט חלילה שטארבען און איהר וועט ניט מאכען קיין שלום?

בן ציון: מאמע, שלום האט א ווערטה ביים לעבען, ביים שטארבען איז שלום א קאמעדיע, ביי יודען בעט מען מחילה נאכ'ן טוידט.

פרומע: וואס ארט איהם ווען די מאמע זאל שטארבען אפילו.

בן ציון: די מאמע? דו ביסט מיר איין אמת'ע מאמע, און איך זאל דיך פערליערען חלילה, וואס רעדסטו וואס?

חוה: ועהסטו? איך וועל דיר שווערען, די מאמע איז ביי איהם אלעס און די אנדערע זענען גאר נישט (געריהרט) פרעמדם איז דאך ניט איינגעס.

פרומע: בן ציון, די שניר האט אויך געזאגט דו מוזסט איצט קומען, נישט נור צוליעב איהם, מאקע צוליעב זיך אויך, ווארען טאמער חלילה ניט איצט בלייבסטו אהן ירושה.

בן ציון: דערפון געניג צו רעדען, איך וועל ניט געהען, צו ליעב ירושה געהען איז א געמיינהייט, געהען און ציינען עס איז צוליעב מיטלייד איז א ליגענט, איך וועל ניט געהען (זעצט זיך ארבייטען).

ישראל יעקב: איין עבירה דיין טרחה פרומע, ער וועט שוין ניט געהען, מיר וועלען באלד קומען, ווארען אונז וועט ער דאך נישט חושד זיין, אז מיר מיינען עפים דערביי. איהם אבער וועט ער ניט גלויבען.

פרומע: קום מלכה, אוי אין וועמען האט ער זיך אנגעבונדען גאר ניט ווי אנדערע מענשען.

בן ציון: יא מאמע, אט הפנים אז איך בין א מענש פון איין אנדערע וועלט.

פרומע: איך מוז געהען (שטיל) ליעע האט געזאגט אויב איך וועל ניט פועל'ן וועט זי געהען (לויטער גוטע נאכט).

מלכה: הייסט עס מיט וואס מיר זענען געקומען, מיט דעם געהען מיר אוועק. (ביידע אב).

ראזענבערג: אט דאס זענען די היינטיגע קינדער, דא האט איהר די בעסטע אטעסטאציע, וואס מיינט איהר מיין אינזשעניר טעכנאלאג איז בעסער? פרעגט מיך וואס איז מיר ארוים פון דעם גרויסען קטראטעגישען פלאן מיט דער גאנצער קאנקאלידאציע? איך האב

געקריגען עטליכע רובעל און מיין זוהן איז דירעקטער ביי זיי אין געשעפט, מיין טאכטער ביי זיי מיין נארבארניע ביי זיי אין מיין זאהן ביי זיי, פערקויפט דען טאטען און פערקויפט זיך פאר געלד. (מישע שטעקט אריין זיין קאפ).

מישע : איז מיין פאפא דא? (אריין) גוטען אבענד.

ראזענבערג : זוכסט מיך מישע? ביסט טאקע א וואוילער יונג, איהר זעהט א בחור א גווארדיאן, הא? דאס איז מיין אינזשעניר טעכנאלאג, הלואי פערמאגט איהר עס וואס ער האט מיך געקאסט.

בן ציון : איהר האט דאך ערשט געזאגט אז דער אינזשעניר טעכנאלאג האט אייך פערקויפט און זיך פערקויפט פאר געלד.

ראזענבערג : ווער איך? אזא געמיינהייט.

מישע : פאפא, קום איך דארף דיך, ועהסטו איך האב דיך אבער געזוכט הא? נו הערר פיליזאף, ווי געהטס? יא וואס האב איך געהערט איהר האט געמאכט א גרויסע ערפינדונג, איהר קאלומבוס פון סאראקע, וואס פאר א נייע אמעריקא האט איהר ענטדעקט? אינטערעסאנט צו וויסען (ער שווייגט) איך פרעג אייך מען קען זעהען אייערע ערפינדונג, הוה ווייסט דאך אויך איך בין א שפעציאליסט.

ישראל יעקב : ווייז איהם נארר, זאל ער זעהען, עס איז א מאשין וואס וועט עווינ געהען עס וועט זיך קיינמאל נישט אבשטעלען, נאך מיין שכל נאך, איז עס וויכטיגער פון עלעקטעריע, עס איז עווינע בעוועגונג.

מישע : וואס? עווינ געהען? נא דארף דאס שוין ניט זעהען, ער איז דא הא הא איך האב געמיינט פיליכט ווירקליך וואס, און ער האט געפונען די פערפעטיאם מאבילע ווען איהר זאלט קריעגען א סיסטעמאטישע אקעדעמישע בילדונג וואלט איהר דאך געוויסט וואס דאס איז, טויזענדער א זעלבע ניט דערבאקענע ערפינדער ווי איהר, זענען פון זינען אראב, און האבען מיט זייער עווינער בעוועגונג געענדיגט אין נארענהויז.

ראזענבערג : אזוי? דאס איז פערפעטיום מייבילע הייסט עס, איז דאך טאקע ביי איהם דער אפאראטום נישט אויף דעם רעכטען וועג פלאטץ סיסטעמאטישע אקאדעמישע בילדונג ברודער איז א גרויסע זאך, עס קאסט א סך געלד מישע דו דארפסט מיך.

מישע: יאַ פּאַפּאַ, קום, מיר וועלען גיין צום מחותּן, איך האָב אַ וויכטיגען פּלאַן דאָס איז בײַ אייך פערפּעטויום מאָבּיליאַס. איהר פערשטעהט פאַר וואָס זאָגט איהר מיר ניט?

בן ציון: איך האָב אייך ניט ליעב. און וויל ניט רעדען מיט אַ מענשען וואָס געפעלט מיר ניט. איך האָב מיינט צו זיין פערשטעלט.

ראזענבערג: קום, מיט וועמען ועסטו דיך דאָ שטעלען, האָבען דיקפּאַ־טאַציעס, דער אַלטער איז קראַנק, האַ? אַ גוטע נאַכט.

ישראל יעקב: מיר געהען, אויך מיר קענען געהען צוזאַמען.

מישע: צוזאַמען? ניין! מיר דאַרפען נאָך אַריין געהען אין איין אַנדער פּלאַטץ.

בן ציון: פעטער, האָסט ניט פערשטאַנען! איהם וועט ניט אָהנשטעהען צו געהען מיט אייך קבּצנים, וואוהין קריכט איהר?

מישע: אַלזאָ פּערפּעטיום מאָבּילע, האַ? חאַ חאַ חאַ אַריע הערר פיליזאָף, (אַב מיט ראָזענבערג).

ישראל יעקב: בן ציון, דו הער איהם אין דער פּאַטע, ער האָט טאַקע אַ סיסטעמאַטישע אַקאַדעמישע בילדונג, אָבער מען דאַרף דאָך האָבען שכל אויך, און מען דאַרף זיין אַ מענש, און דאָס קריגען זיי דאָרט ניט אין דער אַקאַדעמיע. קום חוה.

חוה: דו פאָלג מיך און לעג דיך בעסער פאַר פריה שלאָפען, רוצח דו שלאָפסט ווינציג, דערפאַר קען זיך דיין קאָפּ ניט אויסרוהען (אפארט) די מוחות וועלען זיך נאָך ווען עס איז בײַ איהם צו מישען. אַ גוטע נאַכט. (אב מיט ישראל).

בן ציון: ווי האָט ער עס אָנגערופען פּערפּעטיום מאָבּילע ווייס איך ווי עס הייסט מאָבּילע ווייס איך וואָס עס הייסט מאָבּילע הייסט בעוועגונג פּערפּעטיום (זוכט אין די קעשענע) פּערפּעטיום אונאויפהערליך דאָ איז דאָס אונאויפהערליך שטענדיגע בעוועגונג, פּערעטפּעטיאום מאָבּיליע אַנאויפהערליכע שטענדיגע בעוועגונג. וואָסזשע האָט ער געלאַכט? איך האָב אין דער ערפינדונג אַריין גילעגט מיין גאַנצעס לעבען, מיינע אַלע געדאַנקען אַלע מיינע האָפנונגען, און דאָס זאָל זיין ניט מעהר ווי אַ טעות חלילה אַ חלום אַ פאַנטאַזיע...

ישראל יעקב: (בײם פענסטער) איך האב געזעהען פון דער װײטען ירוחם זלמן דעם איבער מלמד פון דער תלמוד תורה מיט נאך עמיצען, פערשפאר בעסער די טיער.

בן ציון: װײס איך ירוחם זלמן דער מלמד ליגט מיר שטארק אין זינען.

ישראל יעקב: יא, אבער די ליגסט איהם דאך אין זינען, געה פערשפאר די טהיר.

בן ציון: (בלײבט זיצען בײם אפענעם פענסטער, עס הערט זיך געזאנג) פון יענער זײט טײך אין דארף זינגט מען נאך אמאהל, און דא אין שטאט הערט מען נור געװײן און פלוך, א שעהנע ליכטיגע נאכט נרויסע, װאונדערבארע װעלטען, שײנען אין די בלויע הימלען און דערצעהלען אונז װאונדערבארע סודות, װער האט זײ בעשאפען, דאס װײסען װיר נישט אבער װי אזוי דאס אלעס איז בעשאפען געװארען דאס דארפען מיר אויסגעפינען דאס איז די סודות הבריאה מעשה המרכבה און דער מענש זאגען זײ טאר נישט טראכטען דערפון. הם, נערנים, װעלכער גאט קען אבשטעלען דעם געדאנקען פון א מענשען, װעלכע קראפט קען דעם מענשען געדאנקען דערהאלטען. דארט אין די הימלען איז עװיגע בעװעגונג, עװיגע בעװעגונג דארף אויך זײן דא אויף ערדע (צײגט אויף מאשינע) די אלע מאשינען װעלכע דער מענש האט געשאפען ביז איצט איז דערװײל נור א נאכאהמונג דעם מענשענס אײגענע גליעדער פון ארבײט, דעם מענשענס מאבילען פון קראפט און בעװעגונג מען דארף אבער נאך געהען װײטער מען דארף נאכמאכען די מעכאניק פון דער גאנצער װעלט סיסטעם, עװיגע בעװעגונג דארט, עװיגע בעװעגונג אויך דא אויף דער ערדע, (צור מאשינע מיט ליעבע) אלע רעדער אלײן געמאכט דאס גאנצע מאדעל אלײן אויסגעשניצט מיט מײנע אײגענע פינגער יעדעם פיצעלע טױזענד מאהל בעטראכט און אויסגערעכענט אלעס אזוי אײנפאך קלאהר און דײטליך װאס קען דא זײן נישט ׳ בטוג. (מען קלאפט אין טהיר) קומט ארײן (פערטיעפט) געװיס, איך װעל דערפון פיעלע זאכען פערבעסערען (מען קלאפט) געהט ארײן, די טהיר איז נישט פערשפארט (פערטיעפט) װען איך זאל האבען יעצט דאס קװעקזילבער... שלעכטע מענשען (מען קלאפט, געהט צו דער טהיר) געהט ארײן, װער איז דארט פאר א שװארץ יאהר.

(אויפטריט ליעזע מילכה).

מילכה: א שעהנעם ברוך הבא האט איהר אונז אבגעגעבען, א יא איהר האט זיך אויף מיר נישט געערגערט נאך אמאהל? וועהט איהר דאך אז עס איז בעשערט (פויזע).

ליעזע: עס איז שוין העכער 2 יאהר ווען איך האב מיט אייך גערעדט אבער געזעהען האב איך אייך עטליכע מאהל פון דער ווייטענס (קוקט זיך אום) דא איז דאס? שטיל, און ווי רוהיג איז דא, דא זיצט איהר און ארבייט פילאזאפירט מיט דעם אנקער, די קלוגע טאנטע זאגט וויצען (זיפצט) איך וואלט דא אויך געוואלט זיצען.

בן ציון: ווי א מענש וויל זיצען דארט זיצט ער.

מילכה: דערווייל האט איהר אונז נאך נישט געבעטען זיצען. אט אזוי נעמט מען אויף געסט? און נאך וואס פאר א געסט?

ליעזע: איהר זייט אליין און ווי זענען אייערע?

מילכה: איך וועל שווערען דאס זענען זיי געשטאנען נעבען משה בלינ-טשיקס קלייטעל און האבען עפעס געטענה'ט מיט ירוחם זלמן דעם מלמד און נאך מיט יודען.

ליעזע: די לעצטע ווערטער וואס איך האב געהערט פון אייך זענען געוועזען אז איך, אז מיר אלע געפעלען אייך נישט, און דאך בין איך געקומען צו אייך.

בן ציון: איך האב קיינמאהל נישט געזאגט א זאך, וואס איך האב נישט געפעהלט אבער א געפיהל איז א זאך וואס קען איבערגעהען און פערענדערען זיך.

ליעזע: אייערע מוטער האט יסורים דערפון וואס איהר האט אייך ענט-זאגט צו קומען זעהען אייער קראנקען טאטען. איך ווייס נישט פאר וואס? נור מיר האט זיך אויסגעוויזען אויב איך וועל אייך בעטען וועט איהר קומען, איך בין געקומען צוליעב דער מאמען, הע! איך ווייס איהר האט פיינט ליגענט און איך וועל אייך זאגען די וואהרהייט, איך בין געקומען צוליעב זיך אויך.

מילכה: (שטיל) איך מיין איך בין דאס איצט איין שטן. (לויט) מאדאם צוויי הייזער פון הינען וואהנט די צעלניקערין הינדע די קארנאסטע איך דארף האבען פעקעלעך.

ליעזע: ווארט מילכה מיר געהען באלד אהיים.

מילכה: אויף א ווייל, א שפרינג בין איך דארטען, א שפרינג בין איך דא (אב).

ליעזע: (צייגט אויף די ביכער) און דאס איז אייערע ביבליאטהעק?

בן ציון: יא, איך האב דא עטליכע דייטשע ביכער עטליכע פראנצעזישע און פיעלע רוסישע, אלגעברא גראמאטיקען, איך האב פינף רוסישע גראמאטיקען אויסגעלערענט אויסווענדיג, איך שרייב יעצט אזוי רוסיש אז מען דריקט עס ווארט פער ווארט ווי איך שרייב, הערט אז איהר זענט שוין יא דא וועל איך אייך עטוואס צייגען, איך האב ערפונדען א מאשינע, איהר זעהט (צייגט א מאשינע).

ליעזע: וואס איז דאס פאר א מאשינע?

בן ציון: עס זאל זיין עוויגע בעוועגונג אייער ברודער לאכט דערפון ער זאגט ווי באלד עס איז פערפעטיום מאבילע, איז דאס שוין בלא ראיה א משוגעת.

ליעזע: פערפעטיום מאבילע? איך פערשטעה וויפיעל צייט ארבייט און ענערגיע איהר האט פערלוירען, אבער איך האב מורא, אויף וויפיעל איך וויים עוויגע בעוועגונג איז איבער דעם מענשענס קראפט?

בן ציון: יא אזוי מיינט מען יעצט, האט מען ניט געזאגט דאס זעלבע וועגען א סך זאכען וועלכע ווייזען יעצט אוים יעדען גאנץ איינפאך און קלאהר (טרויריג) איך האב מיין הערץ מיין זעעלע אריינגעלייגט אין דער ערפינדונג, זי איז מיינע איינציגע פערטרויטע, מיין איינציגער פריינד אויף דיעזער קאלטער פינסטערער וועלט, עס איז שוין צוויי יאהר אז איך האב ניט קיין אנדער גליק, קיינע אנדערע פריידע קיינע אנדערע האפנונג און קיין אנדערען געדאנקען.

ליעזע: איך וויים זעהר וועניג פיזיק און מעחאניקע, און איך האב קיין רעכט צו צונעהמען ביי אייך אייערע לעצטע פריידע און לעבען, איהר ווייסט ניט ווי גליקליך איך בין, וואס איך האב אייך געזעהען און איצט... איך מוז געהען... בן ציון, זאגט איהר מיר צו, אז איהר וועט קומען זעהען אייער פאטער?

בן ציון: יא, איך זאג אייך צו, איך וועל קומען.

ליעזע: דאנקע! (נעמט זיין האנד) מיט א קורצע צייט צוריק שטעהענדיג

אויף א פראקטישען באדען, האב איך מיט מיין שכל געמאכט גרויסע רעכנונגען, און איך האב אויף אייך געקוקט ווי פון אויבען אראב. אצינד שטעה איך פאר אייך אזוי נידריג אזוי קליינינקע, און איהר זייט אזוי גרויס אזוי הויך מיט אייערע ריינע און הערליכע אידעען, איהר זייט גליקליכער פון מיר.

בן ציון: איהר האט איין טעות, מען קען ניט זיין הויך ווען אלעס מאכט דיך נידריג, מען קען ניט זיין הערליך, ווען אלעס ארום דיר איז פערדארבען, מען קען ניט זיין ריין, ווען דאס לעבען אליין איז אזוי שמוציג, ווי אזוי קען מען זיין גליקליך ווען מען האט ניט קיין פריידע און לעבען.

ריזע: בן ציון, וואס איך ליידע ארט מיך ניט, איך בעקום דאס וואס איך האב פערדיענט. אבער ווען איך דערמאן מיך וועלכעס גוטעס און עדעלעס הערץ איך האב פערוואונדעט! בן ציון, עס קען זיין עס איז די גרעסטע זינד, דאס גרעסטע פערברעכען, אבער איך האב די גאנצע צייט געחלום׳ט פון איין זאך, זאגען אייך די וואהרהייט... איינמאל אייך דערצעהלען נור די גאנצע וואהרהייט, און פיר עוויג וויעדער בלייבען פרעמד און שטום. איינמאל אייך זאגען, נור איך בין בע־שטראפט, איין מינוט איז ניט אוועק איך זאל ניט פיהלען קיין חרטה, אבער איך האב אייך דעמאלס אויך ליעב געהאט... איך האב אייך נאך שטארקער ליעב געקריגען, ווען איך האב אייך פערלאהרען, איך ליעב אייך יעצט בן ציון און איך וועל אייך ליעבען ביז אין מיין טויט. (בייגט זיך צו זיין האנד קישט לאנג. בן ציון פאלט צו צו איהר מיט זיין קאפ צואוויינט זיך היסטאריש. ביים פענסטער ערשיינט ירוחם זלמן).

ירוחם זלמן: (פינדעט מאשין) אט, אה, די מאשינע איז געמאכט געווארען מיט דעם רוח הטומאה, און זי צו צוברעכען איז א גרויסע מצוה (אב).

בן ציון: אוי ליעזע, איך האב מורא איך וועל משוגע ווערען, וועה איז מיר ביי וועמען זאל איך איצט פרעגען, ביי גאט דארטען ביי די הימלען, ביים שיקזאל, ביי דער גערעכטיגקייט, ביי וועמען זאל איך פרעגען? ווארום זא שפעט? ווארום קומט דאס גליק ווען מען קען ניט מעהר גליקליך זיין? צו וואס איז די פרייד, ווען מען קען זיך מיט איהר ניכט פרייען? (פלוצים ווי פערווירט) איך פרעג דיך ווארום? ווארום ביסט די ניכט געגאנגען, ווען דו האסט געמעגט געהען? און ווארום ביסט דו

געקומען, ווען דו האסט ניט בעדארפט קומען? איך פרעג דיך ווארום ווילסט דו יעצט מיך פערניכטען מיט זינדיגע געדאנקען? אדער דו ווילסט מיך משוגע מאכען? (ווארפט זי אים).

ליעזע: (ערשראקען) בן ציון בערוהיגט אייך.

בן ציון: (רייסט אויף איהר וואכטילקע) אונגליקליכע איך פרעג דיך ווארום זא שפעט? ווארום יעצט ווען מען טאר ניט? ווארום יעצט ווען מען דארף ניט? ווארום זא שפעט? ווארום זא שפעט? (ער פאלט מיט'ן קאפ איבער'ן טיש וויינענד).

פארהאנג.

פיערטער אקט.

(דאס זעלבע צימער ווי אין ערשטען אקט, ביי מלכיאל אין הויז נאר אנדערע מעבעל, א פיאנא א סאפע, בלומען, ליעזע זיצט ביי דער פיאנא שפילט שטיל די מאנדשיין סאנאטע, יחזקאל זיצט ביי א טישעל צעהלט פעקליך געלד, לאמפען ברענען).

יחזקאל: 840, 835 העי דו, אפשר וואלסטו אויפגעערט בריגקען אויף דער פיאנע, איך קען נאך א טעות האבען, און א טעות קאסט געלד, (ליעזע מאכט צו די פיאנא) 850, 835 פוי, עס איז אזוי הייס, אראבנעהמען פון זיך דעם האמעד (נעמט אראב פון זיך דעם קאלנער טהוט אויס ראק) העי מלכה דערלאנג מיר דעם חאלאט.

מילכה: (מיט'ן חאלאט) וואס שרייט איהר אויף מיר ווי אויף א טאטען? נאט אייך אייער באלאחאן, איהר דאווענט מיט'ן אלטען בעל הבית נוסח, איהר וועט קיינמאל ניט זיין אזא בעל תפלה ווי ער?

יחזקאל: תפלה, שמילע, נו גענוג שוין (שטורחעט זי).

מילכה: ר' יוד שטורחעט זיך נור ניט, איהר זייט ניט קיין בחור מעהר, ער שטורחעט נאר (בעזע אב).

יחזקאל: (צעהלט) 10 20 30 40 50 וואס האסטו דיך היינט אזוי אויסגעפוצט, איך האב דיך בעסער ליעב ווען דו גייסט אין א בלאוזע, ביסטו דאן וועניגער מאדאם און מעהר ווייב, 60 70 80. ליעזע, איך בין א מענש וואס איך פערשטעה און איך זאג דיר עס קען זיין איידער איך וועל צוריק קומען פון יריד, וועט זיך דער אלטער דא אבפעקלען האב איך דיר געוואלט זאגען זאלסט שכל האבען און...

ליעזע: הער וואס איך וויל דיך בעטען, לאמיר ערגיץ א וועק געהען, איך וויל איצט ניט זיין אין דער היים.

יחזקאל: דער טאטע זאגט ווען גאט האט בעשאפען א קאטץ און א יודענע האט ער זיי געזאגט זיצט און קעצעלט זיך און קינדעלט זיך, בהמה

דו האסט געהאט א מיידעלע און גענוג, נו און יונגליך (ליעזע קוקט אויף איהם בעז) וואס איז? וואס קוקסטו אויף מיר אזוי זויער?

ליעזע: מען זאגט מען קען א מענשען דערקענען פון דעם וואס ער רעדט איך מיין אבער אז מען קען א מענשען דערקענען אויך פון דעם ווי אזוי ער הערט ווי אנדערע רעדען.

יחזקאל: איך פערשטעה נים וואס דו מיינסט, ווילסטו מיך אפשר לערנען הלכות דרך ארץ? דו קענסט טאקע צימבלען אויפ'ן פארטעפיאן און שפראכאיען פאריסקי, דו האסט אבער קיין שכל נים, און קענסט נים שעצען וויפיעל שכל און חכמה און ארבייט מיר לעגען אריין אין קא־מערציע, מיין מאמע איז א פראסטע יודענע, און דאך זי פערשטעהט און שעצט דעם טאטען און מיך א סך בעסער ווארין זי איז נים קיין נארר.

ליעזע: יא, ווען איך זאל פערשטעהען ווי די מאמע וואלט איך געוועזען גליקליך ווי זי, ווען זי אבער וואלט פערשטאנען ווי איך, האב איך מורא וואלט זיא געוועזען אונגליקליכער פון מיר, דען זיא וואלט פערשטאנען נים נאר וועמעס פרויא זיא איז נאר אויך וועמעס מוטער זיא איז!

יחזקאל: אה צום שווארצען יאהר, פאר דעם נרן וואס האסטו מיר געגעבען איז דיר נאך וועניג אזא מאן ווי איך, וואס דען האסטו געוואלט?

(מלכה קומט).

ליעזע: וואס דרעהסטו דיך ארום יעדע מינוט א הין און א הער?

מלכה: פאר וואס דען קריעג איך 42 רובעל א יאהר? (מאדאם, בן ציון גערט)!

יחזקאל: בן ציון? האט ער זיך מיישב געוועזען און געהט ענדיגען מיט מיר? אדער מען האט איהם אנגעלערנט ער זאל געהען בעטען מחילה ביים טאטען? (לויט) בן ציון געהט אהער דאס איז עפעס מערקווירדיג.

ליעזע: וואס איז דא אזוי מערקווירדיג, ער געהט זעהען דען קראנקען טאטען.

יחזקאל: דעם טאטען? פון וואנען ווייסטו? אפשר גאר מיך?

ליעזע: די מאמע האט איהם גערופען האט ער נישט געוואלט געהען וועגען מיר איהם געגאנגען בעטען.

יחזקאל: דו? נו, ווען דו זאלסט אבער מיט דיין בהמה'שען קאפ קענען פערשטעהן צו וואס די מאמע רופט איהם וואלט דאך דיך דער שווארצער יאהר אהין נישט געטראגען.

ליעזע: געווים פערשטעה איך און דער שווארצער יאהר האט מיך דאך געטראגען.

יחזקאל: הייסט עס מיין אייגען ווייב איז געגאנגען העלפען מיך בערויבען און בעגזל'ן.

ליעזע: דיין אייגען ווייב איז נישט געגאנגען דיך בערויבען און בעגזל'ן, עס האנדעלט זיך נישט וועגען דיין טהייל.

יחזקאל: טהייל, שמייל, וואס פאר א טהייל האט ער? ווער האט גע־ארבייטעט און געהארעוועט, ווי איין עזעל געדרעהט מיט'ן קאפ. פאר וואס קוממט איהם, און וואס פאר א תכלית קען דער מטורף מאכען פון דעם געלד. ער פערשטעהט עפעס א קאמערציע? ליעזע דו קענסט דאך איהם ערקלעהרען, איך ווייס ער האט פאר דיר אנגענומען א כפרה, זאג איהם נאר פאר וואס זאל ער צונעמען ביי מיר אז ער דארף עס נישט, גיב איהם א גלעט איבער דען קאפ, א ווינק א שמייכעלע, איך וועל אייך און מישנע לאזען אליין.

מילכה: (אין טהיר) קוממט אריין, די יונגע בעל הבתים זענען דא אין די אייגענע שטיעב וויא איהר פלעגט מיט דען טאטען שפיעלען אין קאמער הויז.

יחזקאל: (צעהלט) 710—720—730 אה, א גאנצע אין שטערטיל!

בן ציון: (ברענגט צעבראכענע מאדעלס) דיזעלבע זאך וויא א מאהל זיצט און צעהלסט, וואס וועט זיין ווען דו וועסט שוין איבערצעהלען?

יחזקאל: אז איך וועל איבערצעהלען וועל איך נעהמען דאס געלד אהער אין נארטעל אריין, נאכדעם וועל איך נעהמען מיין סאקוויאזש ביקסעל מיט מיר און צוגרייטען אלעס וואס איך דארף האבען, נאכדעם וועל איך עסען וועטשערע, נאכדעם וועל איך געהן א קוק געבען צו די פערד, נאכדעם וועל איך נעהמען מיין יודענע און וועל געהן שלאפען (בן ציון גיט א ברום) הא? איך זאג נאכדעם וועל איך נעהמען מיין יודענע און וועל געהן שלאפען.

מילכה: ער הערט אין, ער זאל חלילה נישט פערגעסען.

יחזקאל: און גאנץ פריה כאור הבוקר ארויספאהרען אויפ'ן יריד איך בין א מענש וואס איך ארבייט, מען דארף געהן וועהן דעם טאטען (שטיל) ליעזע האב שכל. (אב).

מילכה: ווי זעהר פיעל חיים׳דיג, דער זעהט נעבעך אויס, מען דארף געהן זאגען דער בעל הבית׳טע זי זאלט פאר איהם קיין זאך פארשט נישט גענומען. (אב).

ליעזע: איהר ווייסט נישט ווי די מאמע וועט זיך פרייען, וואס איהר זייט ענדליך געקומען צוריק אהיים.

בן ציון: יא ווי פיעל מען זאל נישט וואנדלען צוריק אהיים פון וואנען מען איז געקומען? מוז מען זיך דאך אומקעהרען, וואס געבער מען קעהרט זיך אום דעמטא ווענ׳גער וואנדערט מען.

ליעזע: בן ציון, ווארום זייט איהר אזוי פערצווייפעלט? דער מענש האט א ווילען, געדאנקען און געפיהלע אום ער זאל קענען קעמפפען מיט דער אונגערעכטיגקייט. און זאל קענען בויען זיין גליק. בן ציון איך האב פיעל געטראכט זייד איך בין געקומען פון אייך און וויל מיך מיט אייך בעראטען, בעפאר איך וויל מיך בעשליעסען צו קעמפפען פאר מיינע פרייהייט. געווים ווען איך זאל נישט האבען דאס קינד וואלט פאר מיר געוועזען לייכטער, אבער דאך...

בן ציון: יא איהר דארפט קעמפפען פאר אייערע פרייהייט פאר אייער גליק. איך אבער פאר מיר איז צו שפעט (פערטראכט זיך) זעהט איהר אייער קינד וואלט איך יא געוואלט זעהען, איך האב אויך געהאט איין קינד זיי האבען עס ערמארדעט. איצט אויב איך וועל אוועק געהען פון דער וועלט, וועט פון מיר נישט בלייבען קיין זכר (ציהט ארויס פון זיין בוזעם א מעדאל) דאס וואס איז איבערגעבליבען קאן ניט גאנץ ווערען.

ליעזע: (בריט די האנד) זיי האבען צעבראכען אייער מעדאל? אזוי ווי אונ־זערע דער גרויסקייט איז... אבער דאך דאס דארף איך נישט טרייבען צור פערצווייפלונג, די ערפאהרונג האט נישט געקאנט זיין אזוי ווייטיג. (געהט צו צום פיאנא).

בן ציון: יא ווייטיג, נישט ווייטיג, פאר מיר איז איצט אלעס איינס נישט צום ערשטען מאל זעהען אלע מיינע האפנונגען צערשמעטערט געווא־רען, נישט איין מאל איז דאס וואס איז מיר אזוי הייליג געוועזען געמאטערט געווארען מיט די פים! (ליעזע וויל וואס זינגען, גיט א מאך מיט דער האנד, זעצט זיך צו דער פיאנא, שפיעלט, ביז זי קען נישט שפיעלען פון געוויין; ער גיט א קוק אויף איהר הייבט אויך אן צו וויינען.

(אויפטריט פרומע).

פרומע: בן ציון, ווי ביזטו? זוהן מיינער, ביזט אזא גוטער וואס די ביזט גע־קומען אפשר וועט גאט העלפען, און איהר וועט דאך מאכען שלום, זעה נאר זיי ווייגען גאר? קינדער, גאט איז מיט אייך, וואס איז דאס פאר א געוויין? (ליעזע וויינענד אב).

בן ציון: מאמע איך בעווין דאס וואס איז געשטארבען און וועט ניע מעהר לעבעדיג ווערען. טויט פיר אימער און עוויג.

פרומע: איך פערשטעה נישט וואס דו מיינסט, דער טאטע חלילה האלט נאך נישט ביים שטארבען דארט זיצען ביי איהם מענשען, דער פעטער מיט דער מומע, דער מחותן מיט מישען, הערסט? יחזקאל האט גע־זאגט דעם מאטען אין א וויץ אז די ביזט געקומען יאקבי מאנען ירושה! שא, מיר דאכט זיך זיי גייען אהער.

(אויפטריט ישראל יעקב, חוה, ראזענבערג, מישע).

ישראל יעקב: בן ציון, מיט דיין קומען אהער האסט די בעוויזען אז די ביזט א מענש.

חוה: זעה נור פערקעהרט מיר דאכט זיך ער איז גאר אין גאנצען אויס מענש געווארען.

ראזענבערג: (שמיל) יא, עס איז א גוטער סטראטעגישער פלאן, אבער ווי אזוי מאכט מען עס אז אויב ער וועט מיך נישט מאכען פארין אפיטראפים זאל ער האטשע די צוואה שרייבען אויף ליעזעס נאמען, מען דארף עס מאכען קאטעגארישעסקי.

חוה: שלימיזאלניק איינער וואס זאגסטו נישט וואס עס האט זיך דיר געטראפען?

בן ציון: זעהר פיעל א סך, מיהמע, איך האב מיט איין מאל בערעכענט א גרויסען חשבון, פעטער, דו זעהסט וואס עס איז געבליבען פון מיין גרויסער ערפינדונג פון וועלכער מיר ביידע האבען אזוי פיעל געטריימט (ציינט אויפ'ן מארעל) אט דאס, פעטער, בלייבט פון דעם מענשענס גרויסע פלענער און זיסע האפנונגען.

ישראל יעקב: צעבראכען, דאס איז ירוחם זלמן'ס ארבייט, ער האט מיר ערשט היינט געזאגט, אז אויסער דעם חטא וואס דו שרייבסט אין די גאזעטען, מאכסטו נאך א מאשינע מיט'ן רוח הטמאה, אקוראט זאגט

ער ווי די פליגלען מיט וועלכער ער מיינט די נפילים עזי ועזיאל ווענען אראב פון דעם הימעל געפלויגען, עס איז א גרויסע מצוה, אזא זינדיגע זאך צו צוברעכען. זיי וועגען נעמען בלינד ווי ביי נאכט די היהנער.

מישע: זעהט נור זיין פערצווייפלונג, מען האט איהם צעבראכען זיין פער־פעמיום מאבילע.

בן ציון: זיי האבען נישט צעבראכען דאס וואס איהר רופט אהן איראניש פערפעמיום מאבילע די עווינע בעוועגונג קען נישט צוברעכען ווערען דאס איז גאר נישט, נין, זיי האבען גאנץ גרייבגילטיג גענומען מיט שמוציגע הענד און האבען צעבראכען דאס וואס איז מיר געוועזען טהייער, דאס וואס האט מיר געגעבען האפנונגען, דאס וואס האט מיך געקאסט אזוי פיעל מיהע, אזוי פיעל ארבייט, זאל זיין דאס איז פאנ טאזיע, איך האב אבער אין דעם אריינגעלעגט וואס עס איז מיר געבליעבען פון מיין זעעלע, און פון מיין הערץ, זיי האבען אין גאנצען מיין הערץ צובראכען און מיינע זעעלע געטעטעט.

מישע: נא דארויף זענען זיי דאך ווילדע פאנאטיקער, זיי זענען דאך אבער איערע מיט מענשען פאר וועלכע איהר זייט בערייט צו אפפערן איער לעבען.

בן ציון: זיי זענען ווילדע פאנאטיקער, און וואס זייט איהר? ווייסט איהר דען פון פערפעמיום מאבילע מעהר ווי זיי? איז דען אונזער נשמה, אלע אונזערע שטרעבונגען, אלע אונזערע אידעאלען, אלע בעוועגונגען פון אונזערע זעעלע נישט נור א פערפעמיום מאבילע וועלכע לעבט און עקזיסטירט זא לאנגע מען גלויבט אין דעם זיי ברעכען א טומע מאשינע וועלכע איז געמאכט ווי זיי גלויבען מיטן רוח הטומאה און איהר ברעכט איהר נישט די עוויגע בעוועגונג פון א לעדיגער זעעלע וועלכע איז געשאפען ווי איהר ווייסט מיטן רוח הקודש זיי מיינען אז דער וואס פליהט אביסעל העכער פון זיכערע הערשאפט טהוט דאס מיט א אונריינע קראפט, נו, און איהר זאגט דען נישט דאסזעלבע ווען א סך מענשען, וועלכע איהר רופט מיט פעראכטונג אידעאליסטען וויל זיי האבען פליגעל און פליהען פון איערע הערשאפטען קעפ, איהר האט גרויסע סטראטעגישע פלאנען אין איערע קעפ, די קאנטיזאציע פעראייניגט איהר מיט אסימילאציע, קאפיטאל מיט וויסענשאפט, ליעבע

מיט א קאנטאבוך, אלעס גוט אויסגערעכנט! נו ווי איז געבליבען ביי דעם חשבון? דער מענש, די וועלט פון דעם מענשען, אט ועט איהר דער מחותן דער אינזשעניר טעכנאלאג, איך ווה אייך דורך און דורך אלס קברות-לייט, איהר זייט געקומען עמיצען בעגראבען און ווערעם ירושה בעירשה'נען.

ראזענבערג: ווער איך? משה ווי געפעלט דיר אזא געמיינהייט.

בן ציון: פעטער, איך האב מורא פאר זיך, עס איז אמת איך בין א מטורף א מטורף!

(אויפטריט ליעזע מיט קינד, מילכה).

ליעזע: ער האט געוואלט זעהען דאס קינד, אפשר וועט דאס איהם בערוהיגען, בן ציון, איהר האט געוואלט זעהען מיין מיידעלע, מען רופט זי יוטא נאך מיין מאמען.

פרומע: יא, בן ציון האט דאך נאך נישט געזעהען יחזקאל'ס קינד.

בן ציון: איך וויל זעהען ליעזעס קינד, יוטא נאך אייער מוטער. ליעזע, ווען איהר וועט האבען א יונגעל וועט איהר א נאמען געבען בן ציון נאך מיר!

פרומע: נאט איז מיט דיר, וואס רעדסטו? דו לעבסט נאך און וועסט פיעלע פון אונז איבערלעבען.

בן ציון: יא איך לעב, אבער איך וועל קיינעם פון אייך איבערלעבען איך וויל נישט לעבען און איך וועל נישט לעבען. אויב מען וועט דיך נישט פערדערבען יוטא, וועט פון דיר אויסוואקסען א גוטער און ארדענטליכער מענש (צו ליעזע) מען קען זיך און מען טאר זיך נישט פיהלען אין גאנצען אונגליקליך ווען מען האט א זיסען טרייסט. ליעזע, איהר האט א קינד און איך האב גאר נישט.

פרומע: שא, מיר דאכט זיך איך הער דער אלטער געהט.

חוה: קינדער ע ע די מאשינע, ווי רופט מען עס פערפעטיום מאבילע צו דעם דארף מען שכל, אבער קינדער.....

(אויפטריט מלכיאל).

מלכיאל: און טאמער וועט קאניאקען נישט זיין אויפ'ן יריד טעלעגראפיר תיכף נאך מיקאלאיעוו אז מיר וועלען פראטעסטירען זיינע וועקסלען הא, איך האב געמיינט אז זיי מאכען שפאס, און ער איז טאקע דא?

מילכה: א פולע שטוב מענשען און איהר שפאצירט אין אייער באלאחאן א ציהרינג.

יחזקאל: א ציהרינג שמירינג, לערנסט מיך אויך דרך ארץ, נעה.

(ווארפט זי ארויס).

מלכיאל: נו, וואס'זשע ביזט נאך אלץ אזא מטורף ווי געוועזען?

בן ציון: יא, מאמע, מיין איינציגער טרייסט און פריידע איז, וואס איך וועל שוין בלייבען א מטורף ווי געוועזען, איך וועל שוין נישט האבען קיין צייט צו ווערען אין אנדערער.

מלכיאל: אזא גרויסער משון איז צו זיין א מטורף? נו, וואס'זשע ביזטו געקומען? מאנען ירושה?

יחזקאל: א צדיק, א צדיק, און ווען עס קומט צו ירושה ווערט ער א פראסטער בשר ודם.

ראזענבערג: מחותן, אז עס איז שוין יא ביי אונז קאנפערזאציע וועגען ירושה, וויל איך בעמערקען א ייד האט מורא צו דערמאנען דאס ווארט צואה.

מישע: קריסטען לעזען אין דעם פאך פראקטישער, א ייד האט מורא צו דערמאנען דאס ווארט צואה, א מענש דארף שטענדיג פארטיג זיין מיט אלע זיינע בילאנסען.

מלכיאל: בילאנסען, פינאנסען.

ראזענבערג: מען דארף אויסקלייבען פערטרויטע אפיטראפסים וועלכע זאלען אכטונג געבען אויף דעם געלד און אויף דעם גאנצען פערמעגען.

יחזקאל: איהר האט א טעות, שוועהר, אזעלכע פערטרויטע דארף מען נור ווען די קינדער זענען נאך נישט פאלייעהריג, איך בין א מענש וואס מען דארף מיר נישט לעגען א פינגער אין מויל אריין.

ראזענבערג: יא אבער אין דעם פאל ווען איין זוהן איז נישט ביים פולען זינען?

בן ציון: וועלכע פון די צוויי בנים מיינט איהר, מיך צו יחזקאל? אה, קינד ווי גליקליך דו ביזט, וואס דו קענסט נישט פערשטעהן וואס מען רעדט דא, נעמט זי בעסער צו פון דאנען. נו, יומע זיי געזונד, קענסט מיך נישט. איך בין דיין אנקעל וועלכע אלע רופען מטורף, קוק מיך אן קינד, קען זיין אז דו וועסט מיך שוין מעהר נישט זעהען, דו וועסט מיך

אדאי באלד פערגעסען, נאר דיין מאמע וועט זיך אפשר א מאהל אן מיר דערמאנען און וועט דיר דערצעהלען פון מיר זיי געזונד און גליקליך (ליעזע מיט'ן קינד אב) טאטע, איך בין נישט געקומען מאהנען ירושה, איך בין געקומען פרעגען ווי פיעל איך זאל נעמען פאר מיין טהייל. ער איז געוועזען ביי מיר האט זיך געדונגען און איך האב איהם שוין אויפגע-שריעבען אויף א פאפיער, איז ער אבער געבליעבען אונצופריעדען.

חוה: נא, איהם איז דאך שטענדיג וועניג.

מלכיאל: אזוי? וויפיעל האסטו דען געשריעבען אין זיין פאפיער?

בן ציון: נישט זעהר פיעל, איך האב געשריעבען, יחזקאל, דו ביזט איין עזעל!

ישראל יעקב: נישט ריכטיג! האסט געשריעבען, יחזקאל זיי קיין פערד.

חוה: זאל זיין פערד, איבער אזא קלייניגקייט...

יחזקאל: אמת, טאטע, איך בין געוועזען ביי איהם, איך רעד אהן חכמות, קיינער ווייסט נישט אויב די האסט א צואה, און טאמער שטארבסטו?

בן ציון: כדאי געוועזען א גאנץ לעבען זאמלען, קארגען, צו ליעב וואס און צוליעב וועמען?

יחזכאל: אט למשל, טאטע, ביזט געשטארבען קען קומען איך ווייס ווער א מטורף וואס ווייסט נישט וואס איז געלד און קען פאדערען א העלפט און דאס קען איבערקעהרען דאס גאנצע געשעפט מיט די לאקשען אראפ.

מלכיאל: חברה, איהר האט דא אלע א מאוס'ען טעות, די צואה איז דא! לאקשען אראפ לאקשען ארויף, קיינער וועט נישט נעמען וואס איך לאז איהם נישט איבער, קיינער נישט, דו בן ציון ביזט געקומען צו שפעט!

בן ציון: נו יא, איך קום שטענדיג צו שפעט, דערפאר אבער וויל איך אוועקגעהען צו פריה, און וועגען דער ירושה זאל זיך יחזקאל זארגען.

מלכיאל: אנדערע, ווי איך זעה, טהיילען זיך מיט דער ירושה ביי מיין לעבען, און דו, די ירושה שמעקט דיר נישט, וואס ביזטו געקומען אפשר בעגראבען מיך בעצייטענס, הא?

בן ציון: דיך בעגראבען? א מענשען בעגראבען שטענדיג נור אייגענע קרובים און גוטע פריינדע, פרעמדע בעגראבען נישט, איך בין דיר

א פרעמדער נישט קיין קרוב, איך וויל דיך געווים נישט בעגראבען.

מלכיאל: וואס׳זשע ביזטו געקומען אהער צו מיר? האסט דיך אפשר געוומען פאר׳ן שכל און ביזט געקומען דען טאטען איבערבעטען?

פרומע: איבערבעטען א טאטען איז נישט קיין אים כבוד, חלילה.

חוה: נישט אלע מאל אבער איז עס א גרויסער כבוד.

מלכיאל: די צואה איז טאקע אויפגעשריעבען, אבער אויב די וועסט מיר צוזאגען צו ווערען א שטיקעל מענש און ווערען אויס מטורף, און בעטען.

בן ציון: טאטע, איך קען דיר נישט צו זאגען צו ווערען אויס מטורף, און וואס אנבעלאנגט וועגען דער ירושה איך האב מיך קיין מאל נישט אינטערעסירט מיט געלד, אבער וועגען איבערבעטען זיך מיט דיר קען זיין אז איך בין אומגערעכט, יא, איך וויל דיך איבערבעטען (פויזע) טאטע, אויב איך האב דיר געטהון שלעכטים און דו מיינכט אז איך בין שולדיג געגען דיר, אז איך האב וואס געטהון געגען דיין ווילען, נאר דיך צו ערגערן? אזוי בעט איך דיך, זיי מיר מוחל טאטעניו, זיי נישט בעז אויף מיר.

ישראל יעקב: עדלער גאלדענער מענש.

יחזקאל: אזוי, שלום? טאטע, מיין נישט אז דו וועסט איבעראַרבייטען די צואה, קריגט ער שוין עפעס? מיר וועלען נאך זעהען וואס מען וועט זאגען אין געריכט, פאר וואס זאל דעם שווארצען יאהר אנקומען גערינג, ווערענד איך האב געהארעוועט און האב בעדארפט מיט מיין קאפ אלסדינג פערזארגען?

מלכיאל: פערזארגען גוט מארגען, און דאס וואס דו האסט אנגענבעט, דו האסט יא איין פערמעגען בעוונדער וואס איך מאך מיך אז איך וויים נישט, איך וויים אבער יא.

יחזקאל: פערמעגען, האלט ביים שטארבען און האט מורא טאמיר האב איך איהם בעגנב׳ט אויף 3 גראשען?

בן ציון: איבער וואס קריגט איהר אייך? פערמעגען, געלד, גראשען, פע, ווי מאוס, וואס פאר א מאוס׳ע וועלט און וואס פאר א מאוס׳ע מענשען.

יחזקאל: איך האב א ווייב מיט א קינד איך וועל געהן ביז האלז און ביז גלות!

(אויפטריט מילכה, ירוחם, זלמן, יודען).

מילכה: אויף וואס קלויבט איהר אויף א כלה אדער אויף פרוכת (צו מלכיאל) בעל הבית, יודען.

מלכיאל: יודען, שמידען, וואס דארפט איהר איצט דא?

ירוחם: ר' מלכיאל אלע חתימות וועגען שוין דא, איהר האט געזאגט, איהר וועט אויך אונטערשרייבען כדי קהל זאל זעהען אז איהר ווילט זיך מיט דעם עולם נישט פערקריגען, אייער מחותן האט אונטערשריעבען יחזקאל אויך, איהר פערשטעהט, אז איינגע שרייבען אונטער, וועט געווים זיין גרינג דעם לא יצלח פטור צו ווערען פון דאנען, אט איז ער דא דער תכשיט, אז מיר דארפען איהם נישט האבען און סאראקע, מיר ווילען איהם נישט.

בן ציון: אלע איינגע האבען שוין אונטערשריעבען. האט דער אינזשענער אויך אונטערשריעבען.

מישע: איך בין אין א פרינציפ געגען זאלכע זאכען, ווי ארויסשיקען, אבער ווען די גאנצע געמיינדע, ווען אלע.....

ראזענבערג: איך בין טאקע איין אויפגעקלערטער, אבער יוד איז יוד, איך שטעה נישט אב פון כלל.

מישע: יא מען דארף געהען מיט אלע, מען טור זיך נישט אבטיילען.

בן ציון: מען דארף געהן מיט אלע? ווען אבער אלע געהען נישט, ווען זיי שטעהען אין א שטאל ווי פערד צו געבונדען צו א קאריטע? דארף מען שטעהען מיט זיי אין הירזשען? נון איך טהייל מיך אב ר' ירוחם איהר זאגט מען דארף מיך נים האבען אין סאראקע, און ווי אין דער גרויסער וועלט דארף מען מיך יא? ח ח ח מיר איז יעצט איינגעפאלען איין סטראטעגישער פלאן, איך וועל מיך אליין ארויסשיקען אהן אייערע חתומות, און אן אייערע הסכמות (ווייזט מאדעלן) איהר זעהט וואס איהר האט געמאכט פון מיינע מאדעלם, דאס האט איהר געטהון.

ירוחם: איך לייקען נישט, איך האב דאס געטהון בדעת הקהל און בדעת המקום און בדעת הבריאות, אלע האבען צוגערעדט, אייער יחזקאל

אלײן האט מיר ערשט הײטע געװאנט צערברעך עס אױף פּיצלעך; װאס לעבּעמט די אױף דער װעלט.

בן ציון: אזױ מען האט אײך געהײסען צערברעכען מײנע מאדעלען, און איהר האט עס געטהון, איצט װעל איך אײך װײזען װאס איך װעל טהון; איהר האט צערבּראכען די מאדעל װאס איך האב געמאכט, און איך װעל צערבּרעכען דאס מאדעל װאס אלײן די נאטור האט בעשאפען. (שיעסט זיך).

ארע: (בערבּרינגען דיא הענד) בן ציון צו װאס האסטו געטהון? א דאקטאר לױפט נאך א דאקטאר.

(אױפטריט ליעזע).

בן ציון: (שװאך) איך בין געװעזען אין איבּריגער אין מאראקע, האב איך מיך אלײן ארױסגעשיקט. איך האב נישט געװאלט געהן מיט דער גאנצען משפּחה, האב איך מיך אפּגעטײלט. װי איז דער פעטער? (ישראל קומט מיט מומע) פעטער, מומע, איהר בלײבט װידער אלײן, זײד געזונד מײנע אײנציגע טהײערע פרײנד, װען נישט איהר, װאלט איך נאך צו יחזקאל'ס חתונה געטהון דיעזעלבּע זאך. נו נאך געמיטשעט זיך צװײ און האלב יאהר, איך האב נישט קײן כח מעהר, איך קען נישט. ליעזע, װי איז ליעזע, איך זעה זיא נישט, איז עס װײל מיר װערט דונקעל אין די אױגען? אדער זי איז גאר נישט דא?

ליעזע: דא בין איך נעבען דיר בן ציון.

בן ציון: ליעזע, װען איך זאל לעבּען װאלטען זינדיגע געדאנקען מיך געװעזען געפּלאגט. ליעזע, נישט בעשערט געװעזען נעבען דיר צו לעבען, װיל איך בעסער נעבען דיר שטארבען. (שטארבט).

ישראל יעקב: אזױ בן ציון מיט װעמען װעל איך איצט בלײבען אין דער פינסטערער װעלט. אזױ װי א נר תמיד האט געברענט בײ אונס אין שטיעב װען דו ביסט געװעזען, און איצט װעט זײן פינסטער און װיסט. (װײנט).

(דאקטאר קומט).

דאקטאר: (בעטראכט איהם) ער איז טױט! (אב)

מלכיאל: אומזיסט זיך אזױ פיעל געפּלאגט און געמיטשעט. אױ װעה איז מיר.

ישראל יעקב: (וויינענד) אוּמְזִיסְט? נֵיין, נִישְׁט אוּמְזִיסְט, עֶר הָאט וֵוענִיג גֶעלֶעבְּט אָבֶּער נִישְׁט אוּמְזִיסְט, אַזוֹי וִוי אַ לִיכְטִיגֶער שְׁטְרַאהל הָאט בֶּעלַייכְטֶעט אוּנְזֶער פִינְסְטֶער לֶעבֶּען, אוּן דֶער שְׁטְרַאהל וֶועט אוּנְס עֶווִיג שַׁיינֶען, וֶועט עֶווִיג וַוארְמֶען אוּנְזֶערֶע צוּ וֵועהטִיגְטֶע הֶערְצֶער, אָה בֶּן צִיוֹן, מַיין תַּלְמִיד, מַיין פְרַיינְד, מַיין חָבֵר, מַיין רֶבִּי. (אלע וויינען. — חוה אומארמט פרימען וועלכע איז ווי פערשטיינערט).

פרומע: אוּנְזֶער קִינְד, אוּנְזֶער קִינְד.

ע נ ד ע.